

Martin Fahlgren

Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen

En artikelserie om FNL-rörelsens uppgång, nedgång och fall och de lärdomar som kan dras därur.

Stor Vietnamdemonstration i Stockholm 9 oktober 1971

Del 1 – Om maoismens inflytande i FNL-rörelsen

Ensidighet betyder att tänka i absoluta begrepp, det vill säga, att närma sig problemen på ett metafysiskt sätt. När vi bedömer vårt arbete, är det ensidigt att se allting antingen som helt positivt eller helt negativt. . . . Att se allting som positivt är att se endast det goda och inte det dåliga, och att tolerera endast beröm och ingen kritik. Att tala som om vårt arbete vore bra i varje avseende strider mot fakta. Det är inte sant att allting är bra, det finns fortfarande brister och misstag. Men det är inte heller sant att allting är dåligt, och detta strider likaledes mot fakta. Här behövs analys. . . . Det är fel att bedöma vårt arbete antingen ur den synpunkten att allting är positivt eller ur den att allting är negativt. (Mao "Tal vid Kinas kommunistiska partis riks-konferens om propagandaarbete" (12 mars 1957), *Skrifter i urval*, s. 449.)

Denna del 1 behandlar olika uttryck för det maoistiska inflytandet i De förenade FNL-grupperna (DFFG). Del 2 tar upp viktiga aspekter av DFFGs politik (bl. a. synen på Sovjet, Kina och Kampuchea), medan del 3 rör DFFG relationer till trotskismen och trotskisternas eget solidaritetsarbete.¹

Artikeln senast uppdaterad 24 juni 2015, främst med en längre bilaga om Vänsterpartiets relationer till DFFG och syn på kampen i Vietnam.

¹ Se [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, del 2](#) resp [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, del 3](#)

Innehåll

Förkortningar som används i artikelserien	1
De förenade FNL-grupperna – DFFG	1
Den aktuella debatten om Vietnamrörelsen	2
Om artikelserien	3
Det maoistiska inflytandet i DFFG	5
Maoister tongivande	7
Maoister i ledande ställning	10
Maoistisk ideologi och politik.....	11
DFFG och utvecklingen i Kina	15
Allmänna synpunkter och lärdomar	17
Kommentar: ”DFFG styrdes inte av KFml ...”	17
Dokumentbilaga 1: DFFG och VUF	19
Utdrag ur ”FNL i Sverige” nr 10-69 med kommentar	19
”FNL i Sverige” angriper VUF	23
Bilaga 2: VpK.....	25
Striden om Vietnamrörelsens karaktär	25

Viktig händelse i FNL-rörelsens barndom: Sköld Peter Matthis grips på Hötorget 14/6 1965

Förkortningar som används i artikelserien

APK	ArbetarPartiet Kommunisterna [heter numera SKP]
DFFG	De Förenade FNL-Grupperna
DRV	Demokratiska Republiken Vietnam [Nordvietnam]
FK	Förbundet Kommunist [Upplöst]
FNL	Den Nationella Befrielsefronten i Sydvietnam (Front National de Liberation)
KAF	Kommunistiska ArbetarFörbundet [tidigare RMF. Heter numera SP, Socialistiska Partiet]
KFml	Kommunistiska Förbundet Marxist-Leninisterna [byte senare namn till SKP]
KFml(r)	Kommunistiska Förbundet Marxist-Leninisterna (revolutionärerna) [”r-arna” byte senare namn till KPML(r). Heter numera KP, Kommunistiska Partiet]
KKP	Kinas Kommunistiska Parti
MLK	Marxist-Leninistiska Kampförbundet [gick ihop med SKP]
RMF	Revolutionära Marxisters Förbund [byte namn till KAF, se ovan]
SFIF	SolidaritetsFronten för Indokinas Folk [r-arnas kortlivade Indokina-front]
SKfV	Svenska Kommittén för Vietnam
SKI	Solidaritetskommittén för Indokina
SKP	Sveriges Kommunistiska Parti [VPK:s gamla namn till 1967. 1973 antog KFml detta namn. Partiet upplöstes på 1980-talet och namnet SKP övertogs av den prosovjetiska falang som bröt sig ut ur VPK på 70-talet]
SUKP	Sovjetunionens Kommunistiska Parti
VPK	VänsterPartiet Kommunisterna [Hette SKP till 1967. Numera Vänsterpartiet]
VUF	Vänsterns Ungdomsförbund [Upplöst, majoriteten bildade MLK, minoriteten FK]

De förenade FNL-grupperna – DFFG

Den svenska Vietnamrörelsens flaggskepp, De förenade FNL-grupperna (DFFG), ofta kallad FNL-rörelsen, verkade i nära 15 år, om vi daterar dess födelse till det händelserika året 1965 och även medräknat det vänskapsförbund som 1977 ersatte DFFG och som upplöstes våren 1979.² DFFG uppstod vid sidan av de existerande politiska och fackliga organisationerna, och faktiskt ofta i skarp konflikt med dessa. Och i själva verket var det nog nödvändigt att bilda FNL-rörelsen utanför den ”gamla” etablerade arbetarrörelsen, eftersom denna aktivt bekämpade alla former av aktioner och rörelser som den inte själv kunde styra och kontrollera.

DFFG var en gräsrotsrörelse som organiserade tusentals aktivister, främst ungdomar, som på frivillig basis utvecklade en beundransvärd verksamhet, med demonstrationer, namninsamlingar, tidningsförsäljning, möten, musik- och teatergrupper osv. DFFG spelade en stor roll för opinionsbildningen, särskilt under åren 1968-74 – i själva verket påverkades hela den politiska kartan i Sverige. DFFG fungerade också som en smältdegel, där en stor del av den utomparlamentariska vänstern – främst maoisterna – växte fram eller rekryterades. När Vietnamrörelsen till slut urartade och upplöstes, försvann också stora delar av den maoistiska vänstern.

I svensk politik är DFFG något unikt. Det som man närmast kommer att tänka på när man blickar bakåt i historien, är Spanienrörelsen under åren 1936-39. Men jämförelsen haltar, bl a därför att den svenska Spanienrörelsen organiserades ”uppifrån” av den svenska arbetarrörelsen (man hade inte individuellt medlemskap), medan DFFG växte fram ”underifrån”, vid sidan av och ofta i direkt strid med de existerande arbetarorganisationerna.³

² Nedan använder jag ofta benämningen Vietnamrörelsen även när jag egentligen åsyftar solidaritetsrörelsen för Indokina, dvs inte bara Vietnam.

³ Förvisso hölls även Spanien-rörelsen i stränga tyglar, dvs arbetarpartierna var inte intresserade av initiativ ”underifrån”, men på 30-talet var dels styrkeförhållandena inom arbetarrörelsen annorlunda än på 1960-talet (det

Det säger väl sig nästan självt att en så långvarig och framgångsrik rörelse som DFFG inom sig måste bära på en mängd positiva och negativa erfarenheter som det är viktigt att undersöka, analysera och dra lärdomar av.

Hur kunde DFFG lyckas så väl? Vilken roll spelade gynnsamma objektiva omständigheter resp DFFGs politiska och organisatoriska företräderna? Vad kunde ha gjorts bättre och vad gjorde man för fel? Vilka lärdomar kan dras för framtiden? Vilka erfarenheter är mer eller mindre allmängiltiga och kan tillämpas i andra sammanhang? Vad är specifikt och vad kan/bör man inte försöka återuppliva?

Sådana frågor är det viktigt att ställa och besvara för att man ska kunna dra de rätta lärdomarna av DFFG.

Den aktuella debatten om Vietnamrörelsen

Åke Kilanders (ÅK) bok *Vietnam var nära* (Leopard förlag 2007) är ett försök att skriva den svenska Vietnamrörelsens historia, eller rättare sagt historien om den svenska Vietnamrörelsens viktigaste komponent, DFFG.

Vad är bra med boken?

Boken är välskriven, den är faktsäckad och innehåller massor med bilder, många i färg. Den som är intresserad av *fakta* om DFFG och dess verksamhet – möten, demonstrationer, aktioner, uttalanden, debatter, kongresser, publikationer, tidningsupplagor etc, finner svaren i *Vietnam var nära*. Det rena faktamaterialet kompletteras med intervjuer med FNL-aktivister som ger mer personligt färgade bilder av olika händelser och aspekter av DFFGs verksamhet.

De allra flesta sakuppgifterna i boken verkar också vara korrekta. Det är givetvis nästan omöjligt att helt undvika småfel, missuppfattningar osv i ett omfattande arbete av detta slag, där också många enskilda personer berättar ur minnet, men felaktigheterna är förvånansvärt få.

Summa summarum: Som dokumentation av DFFG är *Vietnam var nära* utmärkt.

Vad är mindre bra med boken?

Om man bara vill veta vad som hände, vilka beslut som togs osv, då är *Vietnam var nära* helt OK. Men om man vill ha en kritisk politisk *analys* för att kunna göra ett allsidigt bokslut, då är boken i stort sett värdelös. Inte ens intervjuerna ger någon annan bild än den "officiella" – om detta beror på att de intervjuade delar författarens okritiska inställning, eller på att de inte fått frågor som gett dem möjlighet att utveckla kritiska synpunkter, det låter jag vara osagt.

Jag inledde denna första del av artikelserien med ett Mao-citat. Tanken bakom detta var tvåfaldig: 1) denna första del handlar huvudsakligen om att belägga det *maoistiska* inflytandet i DFFG; 2) Mao talar om vikten av att analysera och se allsidigt på problem (både positiva och negativa sidor), vilket jag anser att *Vietnam var nära* misslyckats med.

En kritisk analys av DFFG återstår således att göra. *Vietnam var nära* kan användas som källa och som bibliografi, men för att kunna göra ett allsidigt bokslut måste man nagelfara vad som var bra och dåligt och då ger inte en okritisk hyllningskrift särskilt mycket hjälp.⁴

fanns t ex 3 arbetarpartier i riksdagen) och dels var kampen mot fascismen i Spanien, där även socialdemokratien hade "broderpartier", något som engagerade stora delar av arbetarrörelsen redan från allra första början, i motsats Vietnam-frågan, där ett folk på andra sidan jordklotet förde väpnad kamp mot det "demokratiska" USA, som i kraft av sin roll i kampen mot nazismen under 2:a världskriget fortfarande hade stor prestige inom alla politiska läger utom det kommunistiska.

⁴ När jag hävdar att *Vietnam var nära* behandlar DFFGs historia på ett okritiskt sätt, så kan det vara på sin plats att precisera vad jag menar. Det finns förvisso vissa ansatser till analys, t ex i bokens kapitel 4, avsnittet "Var politiken framgångsrik?", där det resoneras kring DFFGs politik, men det rör då mest vilka effekter som olika

Vad finns då att ifrågasätta?

Det finns en hel del ståndpunktstaganden och ageranden som det borde vara dags att kritiskt granska, nu över 30 år senare, då vi har facit i våra händer och kan överblicka helheten.

ÅK försöker tyvärr inte att på ett lite mer övergripande sätt kritiskt granska DFFGs inriktning och verksamhet, trots att det finns åtskilligt som kan ifrågasättas – rena stolligheter, politiska felbedömningar, sekteristiska och opportunistiska överslag, taktiska misstag, bruk av tvivelaktiga och odemokratiska metoder för att bekämpa ”opposition” osv. ÅK undviker sådana frågeställningar. I stället bibringas vi en bild av en framgångsrik organisation som i stort sett inte gjorde några misstag alls, eller rättare sagt inga misstag som man inte själv rättade till redan på 70-talet.⁵

Den okritiska hållning till Pol Pot-regimen som DFFG intog (i likhet med många andra inom den maoistiska vänstern) är *ett exempel* på något som det borde vara hög tid att ta itu med. Och det är inte ens så att ÅK förbigår detta sorgliga kapitel med tystnad – tvärtom *försvargar* han (förvisso utan större entusiasm, men ändå *försvargar!*) Pol Pots politik i Kampuchea (t ex utrymningen av städerna)! Vi återkommer till detta.

Avsaknaden av ett kritiskt historiskt perspektiv är så påfallande, att boken lika gärna skulle ha kunnat skrivas 1980, som 2007!

Det finns redan åtskilliga kritiska recensioner skrivna om *Vietnam var nära* och jag håller med om det mesta av den kritik som där framförs.⁶ Jag har också själv skrivit två texter (som kan ses som förarbeten till denna artikelserie),⁷ den ena där jag kommenterar boken, den andra ett svar till en artikel i tidskriften *Clarté* nr 4-2008, där ÅK hävdar att kritikerna vill ”radera ut” lärdomarna från DFFG och att de sysslar med ”smutskastning av Vietnamrörelsen”.

Om artikelserien

I artikelserien försöker jag, delvis med utgångspunkt från *Vietnam var nära*, påbörja den analys av DFFG som ÅK uppenbarligen inte anser behövs. Jag kommer att ta upp olika aspekter av DFFG för att det ska bli möjligt att dra välgrundade slutsatser om vad som var bra och dåligt och vilka lärdomar som vi kan ha nytta av i framtiden. Jag kommer att försöka utreda och blottlägga problemen och när så är möjligt erbjuda alternativa, bättre lösningar än de som DFFG valde.

Målsättningen är inte att göra en fullständig alternativ historik över DFFG, utan att ta upp och utreda olika delproblem och aspekter som rör DFFGs historia och politik. Detta betyder också att vissa frågeställningar kommer att behandlas på flera olika ställen, men då utifrån olika infallsvinklar.

aktioner och paroller fick (t ex en äggkastningsaktion mot den amerikanske ambassadören Holland). Detta slags resonemang är inte ointressant, men det är inte det slaget av ganska okontroversiell analys av smärre detaljer som jag efterfrågar, utan diskussioner om mer grundläggande frågeställningar: enhetsfronttaktikens teori och praktik, relationerna till andra politiska partier/grupper/solidaritetsorganisationer, relationerna till maoismen och stalinismen och dess konsekvenser för DFFG, relationerna till DRV/FNL och Pol Pots Kampuchea osv. Flera av dessa frågor kommer att tas upp i artikelserien.

⁵ Det finns således ”självkritik” i *Vietnam var nära*, men den är då av samma slag som man gjorde redan på DFFGs tid, t ex upprepas den självkritik som fördes fram kring 1972, enligt vilken DFFG tidigare hade varit för ”sekteristiskt” mot främst socialdemokratin, den socialdemokratiska regeringen och den konkurrerande organisationen SKfV (Vietnamkommittén).

⁶ På marxistarkivet finns nu [Recensioner och debatt om "Vietnam var nära"](#) som innehåller de flesta mer kritiska inlägg om boken, samt även en del andra, inklusive två inlägg av bokens författare.

⁷ ["Vietnam var nära" – ett brev till Åke Kilander](#) och [Vietnam var nära - Vem svartmålar vem?](#)

Artikelserien består preliminärt av fyra delar.

Del 1 handlar huvudsakligen om det maoistiska inflytandet i DFFG, eftersom många av DFFGs brister hänger samman med att den dominerades av maoister, vars ideologi och världsbild satte sin prägel på organisationen.

Del 2⁸ granskar i mer detalj en del aspekter av DFFGs politik och de konsekvenser dessa fick.

Del 3⁹ behandlar DFFGs relationer till den trotskistiska rörelsen, men här synas också den politik som trotskisterna förde, inklusive den Indokina-front (SKI) som bildades hösten 1972 med aktivt stöd från trotskisterna.

Del 4 – som är den viktigaste och som de övriga artiklarna ska lägga grunden till – handlar om enhetsfronttaktiken, både mer allmänt och mer specifikt den form den fick i DFFG. Där ges även synpunkter på hur man idag kan använda taktiken. I sammanhanget diskuteras de viktiga skillnaderna i förutsättningarna då och nu – samhälleligt och politiskt – vilka man måste ta hänsyn till om man idag vill bygga anti-imperialistiska organisationer. Jag är övertygad om att det är omöjligt att bygga kraftfulla solidaritetsrörelser för t ex palestiniernas sak, om man därvid försöker applicera erfarenheterna från DFFG i mer eller mindre osmält form.

De synpunkter som förs fram är mina egna. Jag representerar inte någon vänsterorganisation och har inte heller varit medlem i någon politisk grupp sedan slutet av 1980-talet. Ideologiskt betraktar jag mig själv som "trotskist" och jag tror att många av mina ståndpunkter delas även av andra som ser sig själva som "trotskister", men långt ifrån alla (det finns många olika "trotskistiska grupperingar").

Jag tar upp och diskuterar många frågor. Ofta har jag inte färdiga svar, men jag försöker åtminstone att ställa problemen, vilket är första förutsättningen för att lösa dem. Det är till stor del fråga om kritiska synpunkter på DFFG som förs fram, vilket dock inte ska tolkas som att jag anser att DFFG var bara skräp. Mycket var bra med DFFG, en hel del skulle ha kunnat göras bättre och det fanns även sådant som var riktigt usest. Och viktigast av allt är att dra lärdomar för framtiden. Om jag i någon mån lyckas med detta, väcka nya tankar osv, då har jag uppnått ett viktigt delmål med artikelserien.

DFFG:s grundläggande politiska plattform utgjordes av parollerna:

USA ut ur Vietnam

Stöd Vietnams folk på dess egna villkor

Bekämpa USA-imperialismen

De antogs när DFFG bildades i augusti 1967 och de behölls ända till 1975, då bl a parollen "Bekämpa USA-imperialismen" togs bort.

⁸ Finns på marxistarkivet: [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, Del 2](#)

⁹ Finns på marxistarkivet: [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, Del 3](#)

Det maoistiska inflytandet i DFFG

En del gamla maoister (eller ”marxist-leninister” som de kallade sig själva på den tiden) blir irriterade och protesterar när man säger att de maoistiska organisationerna – KFml/SKP och Clarté – styrde DFFG och att de också ibland tillgrip mycket tvivelaktiga metoder för att motarbeta politiska ”motståndare”, dvs andra vänsterriktningar. ÅK tillhör denna snarstuckna grupp: Han reagerar genom att hävda att de som påstår sådant smutskastar DFFG.

Jag har mycket svårt att förstå den attityden. Varför vill ÅK & Co inte erkänna detta? Skulle det förringa DFFGs positiva sidor? Anser de att det var fult att vara maoist? Borde inte i stället maoisterna ha en eloge för att de tidigare och bättre än andra förstod vad som höll på att ske i Indokina och också gjorde något åt saken? Skulle ett sådant erkännande skada DFFGs rykte? Skulle det försvåra bygget av anti-imperialistiska organisationer idag? Nej, om något framstår som ”skumt” så är det själva förnekandet – vad är det egentligen som man vill dölja?

När Åke Kilander beskriver det maoistiska KFml/SKPs relationer till DFFG får han det att låta väldigt idylliskt, som om det främst var fråga om ett oegennyttigt stöd till DFFG:

KFML/SKPs förhållande till FNL-rörelsen var odramatiskt såtillvida att det alltid stödde DFFGs politik och arbete. KFML bildades 1967 bland andra av personer med mer än två års erfarenhet av enhetsfronts- och Vietnamarbete, till exempel Sköld Peter Matthis, Åsa Hallström, Kurt Lundgren, Gunnar Bylin och Bo Gustafsson, som fick ett starkt inflytande på förbundets politik. KFML/SKP undertecknade DFFGs upprop, ställde upp på deras lokala arrangemang och gav stöd i sin press och genom bokutgivning. Många organisationer önskade dra fördel av DFFG på olika sätt, men det var förmodligen bara KFML/SKP som lyckades. FNL-rörelsen blev KFML/SKPs främsta rekryteringskälla, men paradoxalt nog enbart genom sitt stöd till DFFGs politik i ord och handling. Något materiellt eller personellt stöd var det aldrig fråga om – sådana resurser hade inte SKP/KFML.¹⁰

Detta är egentligen det enda ställe i boken där ÅK tillstår KFml/SKPs inflytande i DFFG. Bortsett från den halva mening där vi får veta att några av KFmls grundare hade ett ”starkt inflytande på förbundets politik” undviker ÅK konsekvent frågan.¹¹ När han på andra ställen tar upp saken är det för att *förneka* att maoisterna kontrollerade DFFG.

Ett exempel på detta är en kommentar till boken *Rebeller i takt med tiden - FNL-rörelsen och 60-talets politiska ritualer* (Tidens förlag 1996) där ÅK talar om författarens (Kim Salomon) ”konspiratoriska syn på ospecificerade ’marxist-leninister’ vars inflytande i FNL-rörelsen grovt vanställs”.¹² Vad menas egentligen? ÅK specificerar ju själv (se föregående citat) flera ”marxist-leninister”. Och vem har talat om ”konspirationer” i sammanhanget? Det är bara ÅKs egen ”konspiratoriska” tolkning.

På ett annat ställe skriver han:

Olika organisationer försökte genom sina medlemmar få inflytande i DFFG, men ingen lyckades.¹³

Så KFml hade inget inflytande i DFFG??? Man tar sig för pannan...

Det är uppenbart att ÅK anser att frågan om maoisternas inflytande i DFFG är viktig, eftersom han i en artikel i tidskriften *Clarté*, där han kommenterar några recensioner av boken, ägnar huvuddelen av artikeln till att förneka och bagatellisera det. Han skriver bl a:

¹⁰ *Vietnam var nära*, s 313-4

¹¹ Vad ÅK här syftar med ”förbundet” är faktiskt inte klart. ”Förbundet” kan *antingen* syfta på KFml, således att DFFGarna hade ”starkt inflytande” på KFml(!), eller så syftar det på DFFG, dvs att tvärtom KFmlarna hade inflytande på DFFG. Vad särskilt den första varianten får för konsekvenser (om den är sann) kan det vara intressant att fundera över.

¹² *A.a.*, s 446

¹³ *A.a.*, s 318

Bland de kritiska synpunkterna har en aspekt dominerat. DFFG anses ha varit ”styr” av marxist-leninister och maoister¹⁴, som lett rörelsen på villovägar, vilket jag anklagas för att bortse från. Sådan kritik är inte ny. Den började i ”rebell”-rörelsen 1968. Den användes som ett huvudargument i debatten om världsläget 1974 och Kim Salomon hakade på 1996 i *Rebeller i takt med tiden* ...¹⁵

Ett sådant resonemang måste vara fullständigt obegripligt för dem som inte är införstådda i DFFGs historia och maoisternas ideologisering av denna historia. För varje vanlig (icke invigd) läsare så måste det citerade avsnittet bara ytterligare bekräfta att DFFG ”styrdes” av maoister. Men ÅK vill få läsaren att tänka i stil med följande: ”rebellerna etc var fiendliga mot DFFG, alltså finns det ingen anledning att ta deras argument på allvar – de bara smutskastade DFFG”. Denna typ av argumentation går knappast hem bland andra än de som är skolade i samma anda som ÅK, dvs han själv och hans gamla maoistiska kamrater.

Ett annat argument som ÅK för fram är att beslut i DFFG togs i ”demokratisk ordning” (och i enlighet med organisationens stadgar), vilket skulle visa att det inte förekom någon ”styrning”, ”sträng kontroll” eller konspiratoriskt agerande från maoistiskt håll. Här visar ÅK att han egentligen inte förstått eller inte *vill* förstå kritiken. Den maoistiska ”styrningen” blev så att säga inbyggd i DFFG, eftersom det var maoister som redan från början tog initiativ till och byggde upp DFFG. Och det var i kraft av sin dominans som maoisterna bestämde dagordningen, dvs de hade det ideologiska, politiska och organisatoriska övertaget och därför behövde de för det mesta heller inte tillgripa odemokratiska metoder, manipulationer och mygel (även om sådant förekom) för att bibehålla sin kontroll. Vad hade t ex en vanlig medlem i en FNL-grupp att sätta emot när de ledande maoisterna lade fram skriften ”Trotskisterna, fronterna och Vietnamrörelsen” och krävde att medlemmarna på grundval av denna skulle utestänga trotskister? Givetvis ingenting. Och de som protesterade riskerade att själv bli anklagade för trotskism och uteslutna – efter till formen demokratiska beslut.¹⁶

Redan det faktum att ÅK lägger så stor vikt vid frågan om maoisternas inflytande i DFFG implicerar att den bör utredas, men då givetvis inte isolerad från övriga frågor, utan tvärtom för att påvisa konsekvenserna av detta inflytande, dvs hur det återspeglade sig i DFFGs politik och verksamhet, samt för att göra upp med de aspekter av detta som var negativa.

Att KFml/SKP höll DFFG i ett fast grepp och bestämde dess politik är ganska enkelt att inse om man inte blundar för fakta.¹⁷ Men innan jag går in på detaljer så vill jag påpeka att jag varken är särskilt förvånad eller upprörd över det maoistiska inflytandet i DFFG som sådant – det var inte ett resultat av konspirationer, utan en naturlig konsekvens av att många av dem som var med från början och byggde upp DFFG var eller tidigt blev maoister. Vietnam-

¹⁴ ”marxist-leninister och maoister” – vad menar egentligen ÅK? ”Marxist-leninister” var ju den benämning som maoisterna använde om sig själva, dvs de är inte två olika saker utan närmast synonyma i detta fall.

¹⁵ Artikeln ”Svartmålning av FNL-rörelsen” i *Clarté* 4-2008

¹⁶ I den tidigare nämnda *Clarté*-artikeln hävdar ÅK att talet om maoistisk styrning av DFFG ”avskräcker främst yngre aktivister från att lära av FNL-rörelsens erfarenheter, inte minst om enhetsfronten”. Det argumentet har jag mycket svårt att förstå. Däremot får ÅKs frenetiska förnekande av det maoistiska inflytande till följd att de viktiga politiska frågorna hamnar i skymundan: Vad var bra och dåligt i DFFGs politik? Vilka sektaristiska och opportunistiska misstag gjordes? Hur bör man förhålla sig till andra organisationer? Var det korrekt att stänga ute trotskisterna. Var det korrekt att ge ut en broschyr som ”Trotskisterna, fronterna och Vietnamrörelsen”? Var det korrekt att okritiskt stödja Pol Pot-regimen och bryta med Vietnam? Osv osv.

¹⁷ Detta påvisades gång på gång av från KFml/SKP fristående politiska krafter. Se t ex artikeln ”Enhet och splittring i det antiimperialistiska arbetet, del 2” i *Mullvaden* nr 4-1971. Där konstateras att DFFG och KFML har gemensam syn på kampen i Indokina, på Sovjet, solidaritetsarbetet m. m. och att ”ingen kan nu bli medlem i DFFG som har mot KFMLs eller DFFG-ledningens avvikande uppfattningar i dessa frågor”. Det hela avslutas med uppmaningen: ”Om någon vill bestrida den totala åsiktsöverensstämmelsen mellan DFFG-ledningen och KFMLs vill vi uppmana denne att ge ett exempel på någon oöverensstämmelse. Om någon hävdar att man kan ha olika uppfattningar inom DFFG i viktiga frågor, uppmanar vi denne: ge exempel!”. Givetvis kunde ingen ge sådana exempel – ingen antog ”utmaningen”.

rörelsen och maoismen växte fram hand i hand och under ständig växelverkan med varandra. Resultatet blev att maoisterna kom att dominera DFFG, för också större delen av den övriga utomparlamentariska vänstern, inklusive många andra ”fronter” som de var med om att bygga upp, såsom FiB/Kulturfront¹⁸, Svensk-kinesiska vänskapsförbundet¹⁹ osv.

Om maoisterna hade använt sitt inflytande i DFFG på ett förnuftigt sätt, då hade deras dominerande ställning heller inte varit så mycket att orda om, annat än för att berömma dem. Problemet var att de *inte* gjorde det, utan att de i DFFG genomdrev många beslut och ståndpunktstaganden som var dåliga och ibland rent skadliga för solidaritetsarbetet, samtidigt som de utnyttjade DFFG till att smutskasta, bekämpa och utestänga andra politiska strömningar.

När man gör ett bokslut över DFFG så måste man ta itu med sådana saker, värdera dem och varna för att upprepa liknande misstag i framtiden.

Maoister tongivande

Maoismen fick tidigt fäste i Svenska Clartéförbundet, som traditionellt var en samlingspunkt för socialistiska intellektuella och som hade sina starkaste fästen i de stora universitetsorterna. Maoisterna i Clarté hade en nyckelroll i bildandet av DFFG, som skedde i strid mot pacifistiska idéer och i opposition mot alla etablerade partier, inklusive de svenska kommunisterna, representerade av SKP/VPK.²⁰ Clartés viktiga roll framgår även av ÅKs bok, fast han undviker att diskutera det starka inflytande som *maoismen* och maoisterna hade i processen. Det är dock ganska enkelt att i andra texter skrivna av DFFGare och KFmlare hitta belägg för detta. Här följer ett potpurri på sådana.

I reportage-boken *FNL i Sverige*, utgiven av DFFG 1975, läser vi:

I Uppsala och Lund bildades FNL-grupper genom organisationen Clarté som också spelade en stor roll för FNL-gruppen i Stockholm. Clarté var delat i två fraktioner. En sympatiserade med det Socialistiska Folkpartiet i Danmark, ett parti som brutit sig loss från de danska kommunisterna och förde en närmast vänstersocialdemokratisk politik. Ledande personer i den gruppen var t ex Bo Hammar, Svengöran Dahl och Gunnar Ågren.

Den andra fraktionen hade tagit ställning för Kina i konflikten mellan Kina och Sovjetunionen. I Sverige kom de första diskussionerna mest att handla om kärnvapenfrågan. Bland de clartéister som sympatiserade med Kina — t ex Bo Gustafsson, Gunnar Bylin, Åsa Hallström och Sköld Peter Matthis — skulle många komma att spela en viktig roll i FNL-grupperna.²¹

De som ”tagit ställning för Kina i konflikten mellan Kina och Sovjetunionen”, ja det är ju maoisterna, eller ”marxist-leninisterna”, som de själva föredrog att kalla sig. Till detta bör tilläggas att den maoistiska fraktionen avgick med segern i Clarté (under 1965-66) och att Bo G & Co alla var med och bildade det maoistiska KFml – Kommunistiska Förbundet marxist-leninisterna 1967, där Bo Gustafsson valdes till ordförande (han efterträddes senare av Gunnar Bylin) och Åsa Hallström till vice sekreterare. Sköld Peter Matthis blev DFFGs förste ordförande (1967).

KFmls förste ordförande, Bo Gustafsson, har följande att säga om åren 1965-66 i ”Bakgrunden till KFMLs bildande”, en artikel publicerad 1983:²²

¹⁸ I boken *Ordets makt och vanmakt – mitt skrivande liv* (Piratförlaget, 2009) ger Jan Guillou flera exempel på hur KFML styrde och ställde i FiB/Kulturfront (medelst fraktionsmöten m m).

¹⁹ Det maoistiska KFml/SKP:s roll och inflytande i Svensk-kinesiska föreningen/vänskapsförbundet behandlas utförligt i Anne Hedéns *Röd stjärna över Sverige*, Sekel bokförlag 2008 (boken är hennes doktorsavhandling)

²⁰ Om den svenska maoismens uppkomst och historia, se artikeln ”KFML/SKP: För ett parti i folkets tjänst!” i antologin [Utanför systemet, vänstern i Sverige 1968-78](#), samt artikelsamlingen [Om Kfml](#)

²¹ *FNL i Sverige*, s 9

²² Hela artikeln [Bakgrunden till Kfml:s bildande - några personliga anteckningar](#) finns på marxistarkivet

I "Marxistiskt Forum"²³ publicerade vi teoretiska artiklar och annat material som skulle tjäna som ett slags ideologisk samlingspunkt för den marxist-leninistiska oppositionen. Bl a fick vår teoretiska analys av kriget i Vietnam stor betydelse för KFMLs ledning av Vietnamrörelsen i Sverige. Snart bildades också Marxistiska Sällskap i Stockholm och Göteborg som organisatorisk bas. Parallellt därmed utvecklades Clarté i marxist-leninistisk riktning och hela Clartéförbundet antog så småningom ett marxist-leninistiskt program. Någon större praktisk verksamhet utvecklade vi dock inte. Den stod FNL-grupperna för.

Lägg märke till att Bo G talar om "KFMLs ledning av Vietnamrörelsen i Sverige" som ett helt okontroversiellt faktum.

1970 splittrades den maoistiska rörelsen i Sverige. KFMLr bildade då SFIF ("Solidaritetsfronten för Indokinas folk") dit de FNL-aktivister som stödde "r-arna" anslöt sig. I SFIFs "officiella" version av DFFGs historia som gavs ut 1972 under titeln *För en revolutionär solidaritetsrörelse!*, bekräftas att det var maoister i Clarté som var drivande bakom "Vietnamrörelsens framväxt":²⁴

"I detta läge tog den marxist-leninistiska oppositionen i Clarté, vilken nu f. ö. dominerade organisationen, initiativet till solidaritetsarbete för det vietnamesiska folkets kamp i Sverige."

Vidare sägs att "FNL-aktivisterna från Clarté" tog strid mot "borgerliga och småborgerliga uppfattningar i Vietnamfrågan". Detta syftar på den ideologiska och politiska kamp som fördes mot den pacifistiska linjen i Vietnam-frågan, en inriktning som hade "Fred i Vietnam" som huvudparoll och som fick sitt organisatoriska uttryck i den i augusti 1965 bildade "Svenska Vietnamkommittén" (som stöddes av både socialdemokratin och det svenska kommunistpartiet). Mot denna inriktning ställde FNLarna parollerna "USA ut ur Vietnam" och "Stöd FNL".²⁵

En annan ledande KFmlare i slutet av 1960-talet, Frank Baude (som senare blev ordförande i KFml(r)/KPml(r)), skriver om situationen 1967 i sin memoarbok *Mot strömmen*:

I hela denna verksamhet hade det nya förbundet [KFml] ett starkt inflytande och många nya medlemmar vanns från den ungdoms- och studentrörelse som utgjorde massan av vietnam-aktivisterna.²⁶

Det kan också vara intressant att se hur man såg på FNL-rörelsen utifrån vid samma tid. Den socialdemokratiska politikern och diplomaten Pierre Schori, som var engagerad i Vietnam-frågan redan i mitten av 1960-talet, rapporterar följande om ett lunchmöte med FNL-representanter 16 juni 1967:²⁷

I slutet av vårt samtal delgav jag FNL-representanten min syn på de svenska FNL-kommittéerna. Enligt mina observationer har kommittéernas verksamhet alltmer tenderat att få en maoistisk inriktning. Sköld Peter Matthis och andra ledande inom FNL-kommittéerna tycks nu utnyttja Vietnam-saken för att värva sympatisörer för en prokinesisk politik. FNL-kommittéerna kommer att allt mer isoleras och bli en liten sekt, om de fortsätter i denna tendens. Inom Partiet är vi allvarligt bekymrade över denna utveckling och fruktar att den kommer att skada FNLs sak. Jag frågade delegationen om de haft några kontakter med Sköld Peter Matthis och hans kumpaner.

²³ *Marxistiskt Forum* var KFmls teoretiska tidskrift

²⁴ Hela skriften finns på marxistarkivet: [För en revolutionär solidaritet! Om vietnamrörelsens historia](#)

²⁵ Under 1965-66 rådde det politiska oklarheter i FNL-grupperna, bl a fanns ingen gemensam uppfattning om krigets orsaker. Därför antogs heller inget program vid FNL-gruppernas första och andra rikskonferenser i augusti 1966 resp januari 1967. Vid tredje rikskonferensen i augusti 1967, då DFFG formellt bildades, hade dock maoisterna lyckats tillkämpa sig tillräckligt inflytande så att man kunde anta en principiell programförklaring, som skulle ligga till grund för utarbetandet av det program som skulle antas vid den kommande första kongressen 1968.

²⁶ Frank Baude, *Mot strömmen*, Göteborg 2000, s 34

²⁷ Citerat från artikeln *Vietnam i samlingsarna* av Lars Gogman, Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek.

Le-Phuong svarade att de inte sökt kontakt med FNL-kommittéerna men att Matthis själv sökt upp dem i Stockholm. Le Phuong sade sig vara tacksam för mina synpunkter på FNL-kommittén. Han själv och andra FNL-representanter som tidigare varit i Sverige har också fått en känsla av denna tendens, som de självfallet beklagar. Under tribunalen hade också FNL-folk givit uttryck för sin oro över kommittéernas arbetsmetoder till Sköld Peter Matthis.

Alla ovanstående citat rör DFFGs tidiga historia och vi skulle kunna mångfaldiga dem, men det får räcka för den här gången. Vi ska i stället hoppa 10 år framåt i tiden, till 1974 då man kan börja skönja slutet av kriget i Indokina. Vid denna tidpunkt hade maoisterna fortfarande ett starkt grepp om DFFG-ledningen som fick för sig att försöka omvandla DFFG till en anti-sovjetisk front. Så här skriver Lars-Åke Augustsson och Stig Hansén (f d medlemmar i KFml/SKP) i boken *De svenska maoisterna* om detta:

Frågan var vad de svenska vietnamaktivisterna skulle göra sedan kriget i Indokina var slut. Från De Förenade FNL-gruppernas ledning, där maoisterna hade initiativet, lades 1974 fram ett studiematerial om saken. Det var starkt kritiskt mot Sovjet, och man behövde inte ha något sjätte sinne för att räkna ut vilken nästa huvudfiende kunde tänkas vara.²⁸

I sin *Vietnam var nära* (och i *Clarté*-artikeln) driver ÅK tesen att det bara är utomstående, sådana som brutit med rörelsen osv som påstår att maoisterna ”styrde” DFFG.²⁹ Detta är inte korrekt, utan det var en uppfattning som var allmän även bland maoisterna *själva*, vilket faktiskt ÅK bekräftar själv när han i den redan tidigare citerade *Clarté*-artikeln skriver:

Det fanns grupper av partimedlemmar i KFML/SKP (liksom i andra partier) som hade egna möten om Vietnamfrågan. De ansåg sig inte sällan genom partiet ”leda” FNL-rörelsen.

Till detta kan vi bara tillägga att påståendet är ett ordentligt understatement: I själva verket skröt många ”ml-are” med att de ”ledde Vietnamrörelsen”, att DFFG var en viktig rekryteringskälla för den ”marxist-leninistiska rörelsen” osv – något som jag upplevde själv och som många andra bekräftat, inklusive åtskilliga KFml-are som var med ända ”till slutet”.³⁰ På den tiden skämdes de inte för detta – de var stolta över det! Varför ska då ÅK smussla med detta 30 år senare? Är det minnet som sviker? Eller är det andra faktorer som spelar in?

Inte nog med det. Även personer som inte var medlemmar i KFml/Clarté, men gillade dessa organisationer, hade samma uppfattning om vilka som ”ledde” DFFG. Som avrundning på detta avsnitt ska jag återge vad några *blivande* KFml-are hade att säga om saken. I en utträdesskrift daterad december 1970, betitlad *Till VUF/MLK:s historia*, gör de tre tidigare VUF/MLK-medlemmarna Mats Enskog, Hans Sandberg och Alpo Virta upp med sin gamla politiska hemvist, samtidigt som de prisar KFml/Clarté. Här läser vi bl a:

KFml och Clarté hade genom sitt föredömliga arbete fått ett stort förtroende och stöd av många kamrater i DFFG. KFml- och Clarté-kamraterna ledde (och leder fortfarande) fronten framgångsrikt.

²⁸ *De svenska maoisterna*, Lindelöws bokförlag, 2001 (andra upplagan), s 87

²⁹ Ytterligare ett exempel på detta ges i Jan Guillous självbiografiska bok ”Ordets makt och vanmakt”, där den f d maoisten bl. a. skriver följande om KFml:s ”styrning” av DFFG (s. 100):

”Saken var den att FNL-grupperna, den svenska vänsterns absolut viktigaste organisation, helt och hållet styrdes av KFML, som skall uttydas Kommunistiska förbundet marxist-leninisterna. ... Genom sin makt över FNL-rörelsen var det KFML som höll i taktpinnen för det mesta av det blommande internationella solidaritetsarbetet i Sverige. Men det innebar också att allt utom Vietnamfrågan reducerades till något mindre viktigt.”

Detta att solidaritetsarbete som handlade om annat än Vietnam ansågs oväsentligt eller t o m skadligt, motiverades teoretiskt med ”Brännpunktsteorin och bit-för-bit-teorin” – se [Lärdomar av den svenska Vietnamrörelsen, del 2](#), som närmare tar upp denna fråga.

³⁰ Se även utdraget ur det interna KFml-protokoll från januari 1968 som citeras i en kommentar till ett angrepp på VUF i DFFGs interna medlemsblad FNL/S (se slutet av dokumentbilagan ”DFFG och VUF” nedan), där KFmls fraktionsarbete i DFFG diskuteras och där man bl a säger att KFml måste se sitt arbete i Vietnam-rörelsen ”som ett mellanled för att bygga ut KFML”.

Maoister i ledande ställning

Ett annat sätt att verifiera ”m-l-arnas” (dvs maoisternas) inflytande i DFFG är att studera sammansättningen av DFFGs ledande organ, i synnerhet DFFGs förbundsstyrelser från 1967 och framåt (som redovisas i *Vietnam var nära*) – andelen KFmlare och clarteister är stor. Den maoistiska dominansen gällde även ute i landet, åtminstone i de större FNL-grupperna (såsom Stockholm, Uppsala, Göteborg, Örebro...), vilket alla som var lite mer engagerade i DFFG vid den tiden känner till. Självt har jag direkt och indirekt insyn i flera FNL-grupper i norra Sverige – Kiruna och Gällivare (i Lappland), samt Skellefteå och Umeå (i Västerbotten). Av dessa dominerade KFml/Clarté de 3 sistnämnda, medan Kiruna var ett specialfall såtillvida att KFml/Clarté (åtminstone 1970-72) var helt frånvarande – de aktiva var 1-2 Vpkare, resten var MLKare och partilösa (den mest drivande av de partilösa var fö mycket r-influerad och hon gick senare också med i KFmlr). Uppgifter från FNLare som verkat i andra delar av Sverige ger en liknande bild.

Jag kan inte belägga mina påståenden om KFml/Clartés ställning i DFFG med exakta siffror – det skulle givetvis vara intressant med en sådan statistik, men det kräver tillgång till internt material från såväl KFml/SKP/Clarté som DFFG – det är fö tveksamt om det överhuvudtaget är möjligt att få fram en sådan heltäckande statistik, men det spelar ingen roll för totalbilden, som ändå är tillräckligt tydlig. Jag ska här exemplifiera med den förbundsstyrelse (FS) som valdes vid DFFGs konstituerande konferens i augusti 1967:³¹

Till FS valdes 20 personer (varav 6 utsågs efter konferensen). Jag känner inte till den politiska hemvisten för *alla* styrelseledamöterna, men har identifierat 12 medlemmar i KFml/Clarté, en VPKare, en VUFare och en oberoende. De återstående 5, som jag inte kan placera politiskt, kan mycket väl också vara maoister. När det gäller de 5 som valdes till DFFGs AU (Arbetsutskott) var 4 medlemmar i KFml/Clarté och 1 VPKare. [Jag måste dock lägga in en brasklapp här, eftersom jag inte vet om alla som jag hänför till KFml/Clarté var medlemmar just då – det kan vara så att en del av dem först blev medlemmar senare.]

Det maoistiska inflytandet i DFFG berodde dock inte bara på andelen organiserade maoister i ledande organ, utan det blev ännu större genom:

- 1) det grepp som maoisterna hade om den nationella ledningen
- 2) den prestige som maoisterna hade som FNL-rörelsens ”pionjärer”
- 3) den maoistiska fraktionens relativa ideologiska och politiska enhetlighet (när den krackelrade splittrades också DFFG)
- 4) det aktiva fraktionsarbetet, där maoisterna inför viktiga möten osv internt diskuterade och beslutade om den linje och taktik som skulle drivas.

Dessutom fanns det aldrig i DFFG någon annan politisk strömning som kunde ifrågasätta den maoistiska dominansen. Detta berodde på följande:

- 1) SKP/VPK satsade till en början på samarbete med det etablerade organisationssverige (man ville bygga upp vietnamrörelsen uppifrån efter samma modell som Spanienrörelsen på 30-talet – resultatet blev SKFV) och det rådde tidvis ett ganska fientligt förhållande mellan DFFG och VPK. De VPKare som arbetade med DFFG gjorde det på individuell basis och någon VPK-fraktion byggdes aldrig upp.
- 2) VPKs ungdomsförbund, VUF, deltog inte särskilt aktivt i uppbygget av DFFG. Detta berodde delvis på VPKs vacklande inställning till DFFG, men också på att maoisterna (KFmlare/clarteister) i DFFG såg med misstänksamhet på VUFare och hittade på alla möjliga

³¹ *Vietnam var nära* innehåller fullständig förteckning över de som ingick i FS

förevändningar för att fördröja eller hindra deras inval och begränsa deras inflytande. Särskilt markant var detta under åren 1969-70, då anti-VUF-kampanjen nådde sin kulmen och VUFare ofta avkrävdes avståndstagande från VPKs och VUFs Vietnam-politik.³² Efter det att resterna av VUF sommaren 1970 ombildats till det maoistiska MLK (Marxist-leninistiska Kampförbundet), och i synnerhet efter splittringen av KFml (då "r-arna" bröt sig ur), blev dock relationerna till DFFG bättre och MLKare kunde på de flesta ställen arbeta i FNL-grupperna utan större problem. MLK bildade då också en fraktion, men eftersom MLK var så litet så blev dess inflytande mycket marginellt och dessutom var MLK överens med KFml i de flesta frågorna, så MLK utgjorde inte någon "opposition" i egentlig mening.

3) Trotskisterna hade måhända kunnat bilda en effektiv opposition/motvikt mot den maoistiska dominansen, men dem såg maoisterna till att utestänga.

De oppositionella grupperingar som faktiskt uppstod i DFFG hade rötterna i de maoistiska organisationerna själva – mest kända var rebellrörelsen 1968 och r-arna 1970. När dessa hamnat utanför DFFG (uteslutits eller brutit sig ur) hade de inte som målsättning att arbeta vidare inne i DFFG, utan enbart att dra med sig så mycket folk som möjligt över till sina nya organisationer. Därefter kunde de kvarvarande maoisterna fortsätta att styra DFFG i stort sett som förut. De mindre oppositionsgrupper som därefter uppstod blev antingen uteslutna eller lämnade frivilligt (detta gäller i princip alla som på något sätt sympatiserade med andra vänstergrupper, r-are, FKare och trotskister).

Maoistisk ideologi och politik

Det verkliga lackmustestet på det maoistiska inflytandet i DFFG är dock inte antalet maoister (KFmlare och clarteister) i ledande positioner osv, utan de avtryck som maoismen gjorde i DFFGs politik. Den fråga som måste besvaras är således om man i DFFGs politik kan urskilja tydliga maoistiska inslag eller inte?

Bilden väldigt klar: Det maoistiska inflytande märks på en massa områden: den politiska och ideologiska terminologin, sättet att ställa problem och argumentera, synen på "världsläget", en maoistisk "två-stegsteori" för revolutionen i Indokina osv.³³ Särskilt frapperande blir det i de fall DFFG antar politiska ståndpunkter som står i överensstämmelse med de kinesiska, men i direkt motsättning till de vietnamesiska.

För att undvika missförstånd så bör det samtidigt påpekas att det givetvis inte var så att maoisterna detaljstyrde allt: Det var verksamheten i stort, den politiska plattformen, den allmänna inriktningen och liknande som maoisterna kontrollerade, vilket inte förhindrade att man på lokal nivå hade stor frihet att i demokratisk ordning ta egna initiativ (som inte stred mot de allmänna riktlinjerna).

Så till exemplen:

1) Synen på motsättningar och i synnerhet användningen av begreppet "huvudmotsättning", samt "brännpunktsteorin" och "bit-för-bit"-teori

"Brännpunktsteorin" (Vietnam är "brännpunkten" i motsättningen mellan USA-imperialismen och världens folk) och "bit-för-bit-teorin" (imperialismen kan inte besegras i ett slag utan bara

³² I en bilaga sist i denna artikel dokumenteras exempel på den fientliga attityd mot VUF som DFFGs ledning stod för under dessa år.

³³ En viktig roll för att få FNLarna att omfatta DFFGs syn på saker och ting var studiecirkelverksamheten. Studiematerialet var huvudsakligen framställt av ledande maoister i DFFG och kraftigt påverkat av maoistiska synsätt. Från 1970 hade man en grundcirkel, som främst riktade sig till sympatisörer, och en medlemscirkel som alla medlemmar måste genomgå, men man studerade även speciella frågor när så ansågs vara befogat. Studiecirkelarna och DFFGs skriftserier spelade en viktig roll för att sprida den maoistiska världsbilden bland DFFGs medlemmar och för att bekämpa andra politiska riktningar i vänstern.

i en mängd strider under lång tid, det vill säga "bit-för-bit") lanserades av KFml i en ledare i tidskriften *Marxistiskt Forum* (nr 2-68). Den utgick från den kinesiska synen på "huvudmotsättningen i världen" och på Lin Biaos skrift *Leve segern i folkkriget*.³⁴ Det sätt att se på den antiimperialistiska kampen som dessa teorier uttryckte och dess politiska konsekvenser diskuterades både i och utanför DFFG – en hel del kritiska synpunkter framfördes, men DFFG antog dem ändå vid 1969 års kongress. I sin bok redogör ÅK för "brännpunkts"- och "bit-för-bit"-teorierna, men han nämner *inte* att de först formulerades i KFmls teoretiska tidskrift, han har inga kritiska synpunkter på dem och säger heller inget om den kritik som fanns mot dem. Jag ska i del 2 av artikelserien utförligt redogöra för vad dessa två "teorier" gick ut på, deras politiska konsekvenser, samt den kritik som riktades mot desamma.³⁵

2) Teorin om den "sovjetiska socialimperialismen" (dvs Sovjet)

Denna maoistiska "teori" lanserades efter den sovjetiska invasionen i Tjeckoslovakien 1968 och skrevs 1970 in i DFFGs program, trots att vietnameserna *inte* accepterade teorin (de betraktade både Sovjet och Kina som allierade och tillhörande det "socialistiska" blocket).³⁶

3) Okritisk hållning till närmandet mellan USA och Kina

1969 lanserade USA "Nixondoktrinen". Avsikten var att förlänga och vidga kriget i Indokina, men genom att samtidigt minska den direkt amerikanska militära insatsen (särskilt vad gäller marktrupper) och i stället få vietnameser att slåss mot vietnameser osv ("vietnamisera", "indokinisera"). En viktig hörnsten i denna politik var att göra upp med Kina.³⁷ "Ping-pong-diplomatin" gav frukt och kröntes med president Nixons Kina-besök i februari 1972. Vietnameserna protesterade intensivt, vilket alla som *ville* förstå lätt insåg. Från sommaren 1971 publicerade vietnameserna en strid ström med artiklar som kritiserade "Nixondoktrinen" och varnade för dess konsekvenser.³⁸ Maoisterna i DFFGs ledning, liksom husguden Jan Myrdal, ville dock inte lyssna på det örat, utan tog ställning för kineserna och framställde Nixons Kina-besök som "en stor seger" även för det vietnamesiska folket.

I *Vietnam var nära* ger ÅK ett talande exempel på hur DFFGs ledning (över huvudet på medlemmarna) agerade mot vietnameserna i just denna fråga. 1972 kallade nämligen DRV-ambassaden till sig DFFGs AU och framförde en kraftig protest mot beskrivningen av Nixons Kina-besök som en stor seger för Vietnams folk. DFFG-ledningen struntade i protesterna och hemlighöll den vietnamesiska ståndpunkten för DFFGs medlemmar. Däremot informerades Jan Myrdal, som hade skrivit den artikel som vietnameserna särskilt hade retat sig på.³⁹

4) Ensidiga internationella kontakter

DFFG upprättade enbart kontakter med solidaritetsorganisationer ute i världen som "liknade" DFFG, dvs sådana där maoister stod i ledningen, eller åtminstone där inte "trotskister" och liknande hade stort inflytande. Detta medförde t ex att man inte ens försökte upprätta kontakter med de stora antikrigsorganisationerna i USA.⁴⁰

³⁴ Skriften finns på marxistarkivet: [Leve segern i folkkriget](#)

³⁵ I artikelsamlingen "[Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen](#)" kommenteras brännpunktsteorin och dess innebörd ganska kortfattat på s 90. Jag kommer att göra en grundligare genomgång i del 2 av artikelserien.

³⁶ Frågan om "socialimperialismen" behandlas utförligt i del 2

³⁷ Se Dick Roberts, [Nixons Kina-politik: En ny kontrarevolutionär taktik i Asien](#), som analyserar USAs politik med användning av "Pentagonpappren" (artikeln skriven 1972)

³⁸ För flera exempel på detta, se "Så många frågor" i dokumentsamlingen [Debatt om Kinas utrikespolitik](#). Se även ledaren i den nordvietnamesiska tidningen *Nhan Dhan* från augusti 1972, som finns i svensk översättning på marxistarkivet: [Vietnameserna och "Nixondoktrinen" – ett dokument](#)

³⁹ *Vietnam var nära*, s 297-98

⁴⁰ Frågeställningar om internationellt samarbete tas upp grundligare i kommande artiklar

5) Riksdagsvalet 1970: Stöd KFml (?)

DFFG utformade sin propaganda så att det klart framgick att de som satte stor vikt vid stödet till vietnamesernas befrielsekamp bara hade *ett* alternativ: att rösta på KFml.⁴¹

Skillnaden mellan KFml-ledningens majoritet (som också hade majoritet i DFFG)⁴² och den fraktion som sedan bildade KFmlr, var att "r-arna" menade att DFFG *öppet* skulle uppmana till röstning på KFml, medan majoritetslinjen gick ut på att presentera "fakta" om de olika partiernas linje på ett sådant sätt att läsaren själv skulle komma fram till denna slutsats.⁴³

Den förda linjen var sekteristisk och medförde att många uppfattade DFFG som en "täckorganisation" för KFml. Ett öppet ställningstagande för en röst på KFml skulle ha varit än värre och förmodligen ödesdigert för DFFG som "frontorganisation", varför KFml-ledningens majoritet gjorde rätt i att avvisa de blivande r-arnas förslag.⁴⁴ Att det skulle ha varit möjligt att i DFFG genomdriva en sådan inriktning om KFml så beslutat råder det dock inget tvivel om.⁴⁵

6) Kampanjer mot andra organisationer

Förutom att maoisterna i DFFG försökte förankra en politik som överensstämde med den maoistiska även i vissa frågor som inte hade med kampen i Indokina att göra (såsom "social-imperialismen"), så utnyttjade de DFFG för att bekämpa andra politiska strömningar, bl a via utgivning av speciella skrifter.

Ett exempel på detta är DFFGs skriftserie nr 3, *Regeringen(s) och Vietnam*⁴⁶ där regeringens Vietnampolitik utsätts för hård kritik. Publiceringen av denna skrift måste dock anses vara helt legitim, eftersom en viktig aspekt av DFFGs politik var att avslöja, påverka och få till stånd en ändring av Sveriges hållning till kriget i Indokina.

Nr 4 i samma skriftserie, *VPK, VUF och Vietnamrörelsen*⁴⁷, är betydligt mer problematisk. Här kritiserar VPK och VUF på ett sätt som många inom dessa organisationer ansåg vara överdrivet och osakligt. Syftet var helt uppenbart inte att få VPK/VUF att föra en vettigare politik, utan att motverka VPKs och VUFs potentiella inflytande i Vietnamrörelsen och att få så många som möjligt att vända dessa organisationer ryggen. Om man låtit KFml stå för broschyren, eller om man givit ut den i DFFG som ett signerat "debattinlägg", där DFFG som organisation avstått från att ta ställning, ja då skulle jag inte haft något att invända, men den gavs ut i DFFGs "namn" och representerade därför DFFGs officiella "ståndpunkt". De inom VPK/VUF som redan var kritiska mot det maoistiska inflytandet i DFFG (i synnerhet de mer prosovjetiska VPK-arna) fick vatten på sin kvarn, eftersom de ansåg sig ha fått ytterligare belägg på att DFFG just var en maoistisk "täckorganisation", något som de också framförde i

⁴¹ I [Dokument från en splittring - KFML, KFMLr](#), finns ett utförligt utdrag ur *Meddelande från KFML* nr 2, från dec 1970, där majoritetslinjen utförligt redovisas (se s 70 ff) och de blivande r-arnas linje kritiserar.

⁴² I SFIF-skriften *För en revolutionär solidaritetsrörelse!* (1972) konstateras att "KFMLs fraktion utgjorde fortfarande den politiska ledningen inom DFFG".

⁴³ DFFG-skriften *Leve enhetsfronten mot USA-imperialismen* beskriver majoritetslinjen så här: "Den linje som DFFG förde i valet kan sammanfattas på följande sätt: Med utgångspunkt från de indokinesiska folkens befrielsekamp, och då främst det vietnamesiska, mot USA-imperialismen, redogörs för de olika partiernas Vietnampolitik, varvid skillnaderna mellan dessa redovisas, samt att det endast är KFML som *för en riktig Vietnampolitik*. Flygbladet avslutades med uppmaningen att *arbeta inom DFFG*."

⁴⁴ Efter brytningen med KFml upprättade r-arna en egen Indokina-front, som dock blev mycket kortlivad och i stället integrerades i r-arnas ungdomsförbund. De drog således den logiska slutsatsen av den politik som de ville genomdriva redan under riksdagsvalet 1970.

⁴⁵ Här bör dock påpekas att man senare i DFFG medgav att valagerandet var sekteristiskt. Detta framgår även i *Vietnam var nära* (a.a. s 212), där Tommy Hammarström säger: "Åren 1968-69 var en ganska sekteristisk period. Alla riksdagspartier stämplades till exempel rätt ensidigt inför valet 1970".

⁴⁶ Gavs ut våren 1970. Finns på marxistarkivet: [Regeringen\(s\) och Vietnam 1965-69](#).

⁴⁷ Gavs ut våren 1970. Finns på marxistarkivet: [Vpk, vuf och vietnamrörelsen](#)

VPKs press (i synnerhet i *Norrskensflamman*, men även i *Ny Dag*). Detta försvårade för de VPKare som ville samarbeta med DFFG.⁴⁸

Det värsta övertrampet var dock *Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen*⁴⁹, där Uppsala FNL-grupp lät två ledande KFml-medlemmar framställa en antitrotskistisk skrift, som gjorde flitigt bruk av grova lögnerna från stalinismens glansperiod (bl a Moskvarättegångarna), allt i syfte att vaccinera DFFGs medlemmar mot det trotskistiska viruset. Denna erbarmliga, ohämmat stalinistiska skrift är lågvattenmärket bland DFFGs publikationer.⁵⁰

När det gäller skrifter som skarpt kritiserar andra politiska riktningar och organisationer så finns det givetvis tillfällen då sådana är helt på sin plats. Samtidigt så bör man i en ”frontorganisation” visa viss återhållsamhet, i synnerhet när det gäller organisationer som det bör vara möjligt att samarbeta med. Det är också tveksamt om det är vettigt att ge ut sådana skrifter i organisationens namn – för det mesta torde det vara bättre att behandla dem som ”debattskrifter”, med angivande av vilka som står bakom (författare el dyl). Däremot är det helt OK att ge ut dokumentsamlingar för att belysa olika organisationers politik.

Av de skrifter som nämnts ovan så var den om regeringen-socialdemokratin helt berättigad, även om man kan tycka att den var väl onyanserad i vissa frågor. Skriften om VPK och VUF var ett övertramp och borde inte ha getts ut i DFFGs namn – antingen borde den ha behandlats som ett signerat debattinlägg eller så kunde man låtit KFml eller Clarté ge ut den. Den sista skriften, om trotskisterna, borde överhuvudtaget inte getts ut, i synnerhet inte av DFFG, eftersom den tog upp en mängd historiska stridsfrågor som saknade relevans för det aktuella solidaritetsarbetet med Indokina och som därför den vanlige FNL-aktivisten varken hade möjlighet eller anledning att ta ställning till.⁵¹

Som framgår av ovanstående så spelade relationerna till VpK och VUF en stor roll för DFFG, i synnerhet fram till 1971, då VUF hade försvunnit och relationerna till VpK förbättrades. För att dessa frågor ska få en mer fullödig belysning så har nedan tagits med två bilagor, den ena om VUF och den andra om VpK, där den senare främst tar upp frågan ur VpK:s synvinkel.

7) Försök att omvandla DFFG till en anti-sovjetisk front

1974 ville maoisterna omvandla DFFG till en mer ”allmän” frontorganisation, riktad mot ”de två supermakterna” och i synnerhet mot den sovjetiska ”socialimperialismen”. Detta utlöste en kraftig proteststorm (inledd av författarinnan Sara Lidman) som tvingade DFFG-ledningen att överge dessa planer (en hel del FNL-aktivister demoraliserades dock av denna strid).⁵²

⁴⁸ Se även bilagan ”DFFG och Vänsterns Ungdomsförbund (VUF)” nedan.

⁴⁹ Hela denna skrift samt flera motskrifter och andra kompletterande texter finns på marxistarkivet:

[”Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen”](#)

⁵⁰ Eftersom broschyren huvudsakligen baserades på stalinistiska källor skulle knappast någon annan politisk strömning i Sverige än maoisterna kunnat åstadkomma en sådan skrift vid den aktuella tidpunkten, inte ens VPK:s Moskva-kommunister som förvisso var antitrotskister, men de var införstådda med kritiken mot en del av de brott som begicks under Stalin-epoken och skulle därför knappast ha producerat en skrift där t ex Moskvarättegångarna spelade en stor roll. De antitrotskistiska alster som publicerades från Moskva vid den tiden undvek sådana historiska frågor och försökte i stället kritisera de existerande trotskistiska organisationernas politik.

⁵¹ Den mer allmänna frågeställningen om DFFGs behandling av trotskismen/trotskisterna tas upp utförligare i del 3 av artikelserien.

⁵² Se artikelsamlingen [Debatt om Vietnam, Sovjet och FNL-rörelsen](#). Frågan behandlas även i del 2 av denna artikelsamling

8) Okritisk hållning till Pol Pots Kampuchea och ställningstagande för Kampuchea i konflikten med Vietnam (som stämplades som "angripare")

Detta var en av de frågor som i praktiken innebar att DFFG begick självmord.⁵³

DFFG och utvecklingen i Kina

DFFGs allmänna politiska utveckling har en hel del gemensamt med utvecklingen i Kina. DFFG bildades under en period då den kinesiska revolutionen befann sig i en radikal fas och så länge som den kinesiska politiken höll en radikal profil var också DFFG radikalt, men i takt med att den kinesiska politiken högervreds, så avtog också DFFGs radikalism.

Den sino-sovjetiska konflikten, som bröt ut i början av 60-talet, hade en avgörande betydelse för uppkomsten av maoistiska organisationer utanför Kina. I Europa och Amerika var det dock ganska små grupper inom de traditionella kommunistpartierna som anammade de kinesiska ståndpunkterna. Kinesernas radikala retorik, som på ett mycket befriande sätt bröt mot sovjetledarnas tröga byråkratiska framtoning, inspirerade främst ungdomar (kommunistiska ungdomsförbund, studentföreningar, radikala kulturorganisationer osv). I Sverige fick maoisterna (eller "marxist-leninisterna" som de själva kallade sig) tidigt ett fäste i Clarté och senare uppstod även starka maoistiska strömningar i VPKs ungdomsförbund, VUF. Som vi redan sett så var det maoistiska clarteister som tog initiativ till och började bygga FNL-rörelsen.

Under de första åren hade FNL-rörelsen en markerat "vänsteristisk" och sekteristisk profil. Verkligheten sågs i svart-vitt. Förhållandet till socialdemokratin och VPK var fientligt och allt som företrädare för SAP, VPK, SKfV och fackföreningsrörelsen företog sig i Vietnam-frågan emottogs med stor misstänksamhet. När t ex Palme gjorde förhållandevis radikala uttalanden om Vietnamkriget (bl a 1965), då reagerade man enbart surt och avspisade det som avledningsmanövrer avsedd att avvärja den växande FNL-rörelsen (en aspekt som givetvis fanns med i bilden, men man borde ändå ha kunnat reagera på ett mindre sekteristiskt sätt och även sett den progressiva sidan).

Den kinesiska kulturrevolutionen, som inleddes 1965, innebar att radikalismen fick ytterligare bränsle. Den fick också direkta återverkningar i den svenska maoistiska miljön, med "rebellrörelsen" 1968. Denna fullkomligt befängda rörelse som även drabbade DFFG, inspirerades direkt av kulturrevolutionen – "rebellerna" såg sig själva som svenska representanter för Kinas "röda garden".

I Kina nådde kulturrevolutionen sin höjdpunkt 1968-69. Det kaos och de fraktionsstrider som kom i dess spår fick Mao & Co att trampa på bromsen och den kinesiska politiken genomgick en klar "högervridning" både inrikespolitiskt och utrikespolitiskt, vilket också fick en nedkylande effekt på de maoistiska organisationerna utanför Kina.

Sköld-Peter Matthis skriver:

Ända sedan början av 1960-talet hade vi varit väldigt på bettet mot avvikelser åt höger. Vi kritiserades ständigt från höger, från fredsrörelsen, i samband med Nationalinsamlingen, från DU och från socialdemokratiskt håll. Så vi tog hela tiden hellre ett extra steg åt vänster än riskerade att på något sätt kunna kritiseras för högeravvikelser. Man kommer lätt i en sådan situation, när man hela tiden måste argumentera mot kritik från höger. Vi konfronterades aldrig ens med tanken att rörelsen skulle kunna skena iväg i en vänstersektarism som helt motverkade våra mål.⁵⁴

⁵³ Se antologin [De socialistiska krigen](#) som dokumenterar den svenska debatten om denna konflikt. DFFG bytte 1977 namn till "Vietnam & Laosförbundet" som upplöstes i maj 1979. Återkommer till Kampucheafrågan i del 2 av artikelserien.

⁵⁴ *Vietnam var nära*, s 145.

Rebellrörelsen fungerade således som en väckarklocka. De ledande i KFml och Clarté insåg att det inte räckte med att hålla uppe garden åt höger, utan att man även måste se upp med faror från ”vänster”. Rebellrörelsen innebar också att de något äldre medlemmarna, som hade traditionell kommunistisk skolning och inte lika lätt som nyfrälsta ungdomar drogs med i den kulturrevolutionära yran, fick ett större inflytande. Nu påbörjades DFFGs politiska vandring åt höger, samtidigt som murar restes åt vänster.

Innan KFml bildades (sommaren) 1967 hade FNL-rörelsens karaktär varit ganska oklar. Rebellrörelsen bidrog till att man insåg att det var nödvändigt att precisera förhållandet mellan FNL-rörelsen och KFml, dvs göra en slags arbetsfördelning mellan organisationerna, där DFFGs resp KFmls (”partiets”) uppgifter klargjordes. Vid DFFGs första kongress i juni 1968 slogs fast att DFFG skulle vara en ”antiimperialistisk enhetsfrontsorganisation”, inte en socialistisk organisation.⁵⁵

Vid 1969 års DFFG-kongress antogs ”Sammanfattning av enhetsfrontsdiskussionerna” där DFFGs enhetsfrontskaraktär ytterligare precisades.⁵⁶ Vid samma kongress antogs ”brännpunktsteorin” som bl a innebar att man inte skulle ”splittra” krafterna utan inrikta alla krafter på att stödja kampen i Vietnam/Indokina (och strunta i befrielsekampen på andra håll). Kampanjerna mot ”Lundapesten” och trotskismen 1969-70 bör ses i det perspektivet, eftersom de ifrågasatte en del aspekter av de vägval som DFFG nu gjorde.

Fortfarande levde dock sekterismen åt höger, vilket illustreras av riksdagsvalet 1970. I DFFGs valpropaganda avfärdades alla partier utom KFml – det enda som fattades var en direkt uppmaning till röstning på KFml, vilket fö förespråkades av en stor fraktion, den som senare blev ”r-arna”. Vid splittringen 1970 (r-arna) försvann de radikalare elementen från DFFG och avgränsningen åt vänster blev därmed allt viktigare.

Från 1971 blir högervidningen av den kinesiska utrikespolitiken påtaglig. Detta år upprättar Kina hjärtliga förbindelser med en rad reaktionära stater (shahens Iran, Haile Selassies Etiopien) och tar avstånd från flera folkliga uppror (Ceylon, Pakistan, Sudan osv). Kineserna uttalar sig även positivt om EEC (föregångaren till EU), som anses utgöra en motvikt mot ”supermakterna”.⁵⁷

Sist, men inte minst, skedde närmanden mellan USA och Kina, vilka kröntes med Nixons Kinabesök i början av 1972. Detta hälsade de svenska maoisterna som en stor seger för alla världens folk, inklusive Vietnam (något som dock inte vietnameserna höll med om). I takt med att relationerna med USA förbättrades blev den kinesiska utrikespolitiken alltmer inriktad på att ena alla mot ”socialimperialismen”, dvs Sovjetunionen.

Under samma period fortsatte DFFGs högervidning. Med argumentet att ”bredda fronten” lade man i stort sett helt bort kritiken mot socialdemokratin och SKfV, som man tidigare så intensivt bekämpat. I praktiken ställde nu DFFG okritiskt upp bakom den svenska regeringens Vietnampolitik.

Maoisterna försökte emellertid gå ännu längre och föra in den kinesiska synen på världsläget i DFFG. Detta var dock inte så enkelt, eftersom det skulle ändra på DFFGs grundläggande karaktär som solidaritetsrörelse för Indokinas folk. 1974 lanserade DFFG-ledningen ett studiematerial där Sovjet framställdes som huvudfiende till världens folk. För alla som hade tankeförmågan kvar var det uppenbart att avsikten var att bereda marken för en omvandling av DFFG till en anti-sovjetisk ”front” och tilltaget möttes av kraftiga protester från Vietnam-

⁵⁵ Lägg märke till att innan dess användes inte benämningen ”enhetsfront” om DFFG.

⁵⁶ Finns på marxistarkivet: [Program, stadgar och sammanfattning av enhetsfrontsdiskussionen](#)

⁵⁷ Om kinesiska utrikespolitikens utveckling vid denna tid, se [Debatt i MLK om Kinas utrikespolitik](#), och artikeln ”Den kinesiska utrikespolitikens utveckling” i artikelsamlingen [Kina, vänstern, Vietnam & utrikespolitiken](#)

vänner både i och utanför DFFG. Reaktionerna blev så kraftiga att DFFG-ledningen tvingades backa och dra tillbaka studiematerialet – dessa protester visade fö att maoisterna inte längre hade samma grepp på DFFG (vilket givetvis också hängde samman med DFFGs politiska utveckling under de föregående åren).⁵⁸ Året därpå fick dock maoisterna delvis revansch då de genomdrev att den gamla parollen ”Bekämpa USA–imperialismen” slopades.

Befrielseörelsernas seger 1975 innebar att många ”FNLare” passiviserades. Därmed kunde maoisterna åter stärka sin ställning och den okritiska anpassningen till Kinas politik accentuerades. Detta framträder tydligt när konflikten mellan å ena sidan Vietnam och å andra sidan Pol Pots Kampuchea och Kina blossade upp och då DFFG – eller rättare sagt det vänskapsförbund som DFFG hade omvandlats till efter segern 1975 – tog ställning för Pol Pot och Kina och sedan upplöste sig självt.⁵⁹

Allmänna synpunkter och lärdomar

Från att ha varit väldigt sekteristiskt och ”vänsteristiskt” genomgick DFFG en ”högervändning” som innebar att man öppnade famnen högerut och avgränsade sig vänsterut. Problemet med DFFG var att man inte förmådde hålla en vettig balans mellan ”enhet” och ”kamp”. Med ett marxistiskt uttrycks sätt så skulle man kunna säga att DFFG såg ”odialektiskt” på verkligheten. En verkligt effektiv enhetsfronttaktik kräver att man förmår undvika både sekterismens Skylla och opportunistens Karybdis, något som inte DFFG klarade av. I stället lyckades faktiskt DFFG med bedriften att *samtidigt* (!) begå båda felen: sekterism åt vänster och opportunism åt höger. Högerlinjen hade dock det positiva med sig – ur DFFGs synvinkel – att det blev möjligt att samarbeta med stora delar av de etablerade politiska organisationerna i Sverige, i synnerhet socialdemokratin och fackföreningsrörelsen, fast nu i stor utsträckning på de senares villkor. Frågan är om det var värt priset?

Enhetsfrontstaktikens problem återkommer jag till i de andra delarna av artikelserien.

Kommentar: ”DFFG styrdes inte av KFml ...”

Jag har redan gett exempel på den typ av argument som (ex?)maoister brukar åberopa när de förnekar att DFFG stod under maoistisk kontroll. Vanligen nöjer de sig med förnekanden, men ibland försöker de också att föra ett resonemang kring frågan. Här ska jag syna tre sådana lite mer resonerande argument som ÅK för fram i *Vietnam var nära*:⁶⁰

1. ”När KFml bildades, hade FNL-rörelsen mer än två års arbete bakom sig och hade redan formulerat sin grundläggande politiska inriktning....”

Kommentar:

KFml bildades i juni 1967, DFFG vid en rikskonferens i augusti samma år (dvs *efter* KFml grundats), men både KFml och DFFG hade sina rötter längre tillbaka i tiden och det maoistiska inflytandet fanns i FNL-rörelsen redan från början, dvs långt *innan* KFml bildades.

Den svenska maoismen hade två huvudkällor, dels en mindre grupp kommunistiska veteraner (de mest kända var SKP:arna Nils Holmberg och Knut Senander i Göteborg), dels en grupp clarteister (med Bo Gustafsson som mest framträdande namn). Den maoistiska strömningen

⁵⁸ Antologin [Debatt om Vietnam, Sovjet och FNL-rörelsen](#) innehåller ett rikt urval artiklar ur denna debatt, som till stor del handlade om ”socialimperialismen”.

⁵⁹ Antologin [De socialistiska krigen](#) dokumenterar den svenska debatten om konflikten i Sydostasien 1979. När denna debatt fördes var KFml/Clarté och DFFG-ledningen i stort sett isolerad i den svenska vänstern (i motsats till debatten 1974, se föregående not, där bl a r-arna var positiva till DFFG-ledningens påhitt). Se även [Zenit-debatt om den kinesiska utrikespolitiken](#) (från 1976-77), som behandlar den kinesiska utrikespolitikens utveckling under åren 1971-76.

⁶⁰ Citaten från *Vietnam var nära* s 338

uppstod 1963-64 och tog ordentligt fart 1965, med publiceringen av Nils Holmbergs bok *Vart går SKP?*,⁶¹ bildandet av ”Marxistiska Sällskap” i bl. a Stockholm och Göteborg, samt startandet av den teoretiska tidskriften *Marxistiskt Forum*.⁶² Parallellt med detta stärkte maoisterna sin ställning i *Clarté*, där Bo Gustafsson var ordförande fram till 1962, då han ersattes av den blivande DFFG-ordföranden Sköld Peter Matthis, som i sin tur ersattes av Gunnar Bylin – samtliga tillhörde grundarna av KFml.⁶³

Givetvis var den tidiga Vietnamrörelsen oenhetlig, men man bör ha i åtanke att den växte fram i strid mot den pacifistiska inriktning som förespråkades av den etablerade vänstern, inklusive det svenska kommunistpartiet.⁶⁴ Även om det i FNL-rörelsen fanns aktivister som var SSUare, VUFare osv, så hade dessa inte stöd för sin politik i sina moderpartier. Som politisk riktning var därför maoisterna i stort sett ”ensamma på torpet” och kunde ohotat bygga upp sin ställning. DFFGs konstituerande konferens i augusti 1967 markerade att maoisterna konsoliderat sin ledande ställning, vilket framgår såväl av de antagna dokumenten (bl a ett program) som av valet till förbundsstyrelse (se ovan). Observera dock att det var först 1968 som man fastslog att DFFG var en ”enhetsfront”.

För KFml var det redan från allra första stund klart att Vietnam-rörelsen var mycket viktig och att det var nödvändigt att försäkra sig om att DFFG inte skulle konkurrera med KFml, utan stå under dess ledning. I januari 1968 hölls ett möte mellan KFml:s förbundsstyrelse och representanter för FNL-grupperna i Stockholm, Uppsala och Lund om målsättningen för FNL-rörelsen. Vid detta möte fastslogs att DFFG måste bli en ”frontorganisation”. I mötesprotokollet (som publicerades i Stockholms FNL-grupps interna Informationsbulletin i maj 1968) läser vi bl a:

Vi [dvs. KFml] driver Vietnamrörelsen för att organisera dem som sluter upp bakom Vietnamrörelsens paroller ... De som kommer in i Vietnamarbetet är i allmänhet till en början inte beredda att stödja KFml på alla punkter utan endast på de angivna punkterna. Om de som dras med i Vietnamarbetet inte organiserades i frontorganisationer med dessas begränsade krav, så skulle de antingen ge upp att arbeta eller så skulle de tas om hand av revisionister eller reformister ... kontakten med marxist-leninisterna inom frontorganisationen utvecklar dem successivt och så småningom kommer de att omfatta hela vårt program och eventuellt också söka medlemskap i KFml. Frontorganisationerna är att betrakta som förbundets verktyg för att nå massorna ...

2. *”För många aktivister, sannolikt den överväldigande majoriteten, var FNL-arbetet inkörsporten till politiskt arbete. Somliga gick efter en tids solidaritetsarbete in i andra organisationer ... Några av dem gick med i KFml/SKP....”*

Kommentar:

Detta är överhuvudtaget inget argument som talar mot KFml/SKPs inflytande, utan visar enbart att DFFG var en viktig rekryteringskälla för KFml/SKP (dvs att det politiska inflytandet var stort – och att det inte fanns några organiserade politiska ”motkrafter”).

3. *KFml/SKP drev inget eget Vietnamarbete. De medlemmar, som arbetade i DFFG, hade värvats där och fortsatte sitt arbete som förut. De blev auktoriteter i Vietnamfrågan även i KFml/SKP. Det var dessa FNL-aktivister som influerade KFml/SKP... snarare än tvärtom...*

⁶¹ Finns på marxistarkivet: [Vart går SKP?](#)

⁶² Det första numret av KFmls teoretiska tidskrift *Marxistiskt Forum* (sommaren 1965) handlade till stor del om Vietnam, vilket visar att frågan var av stort intresse för det blivande KFml redan från allra första början.

⁶³ Om den svenska maoismens framväxt se kapitlet ”KFml/SKP: För ett parti i folkets tjänst!” i boken [Utanför systemet, vänstern i Sverige 1968-78](#), samt artikelsamlingen [Om Kfml](#). Se även [Nyvänsterdebatten](#) som innehåller de för den svenska maoismens framväxt så viktiga debatten i tidskrifterna *Clarté* och *Zenit* 1966

⁶⁴ Mot den pacifistiska linjen, representerad av parollen ”Fred i Vietnam”, ställde man parollerna ”USA ut ur Vietnam” och ”Stöd FNL”.

Kommentar:

KFml/SKP drev således sitt Vietnamarbete via DFFG, vilket styrker att de hade stort inflytande på DFFG – om det *inte* varit så borde KFml/SKP ju drivit Vietnam-arbete i egen regi.

Detta att många KFml/SKP-medlemmar rekryterades i DFFG, och inte tvärtom avdelats från KFml/SKP för att arbeta i DFFG, är irrelevant för frågan om det maoistiska inflytandets vara eller icke-vara. Eller menar ÅK att de som rekryterats i DFFG inte var riktiga ”KFmlare”, att de i första hand var ”FNLare” som verkade i KFml? Ett märkligt förhållande i så fall. När de gick med i KFml/SKP så innebar det givetvis också att de borde omfatta och stödja KFmls politiska program och ideologi, som handlade om mycket mer än bara Vietnamfrågan. Att Vietnam-aktivisterna blev partiets ”experter” på Vietnam-frågan är heller inget underligt (fattas bara annat!) och är likaså irrelevant i sammanhanget. Om ÅKs argumentation vore riktig, då skulle man med liknande resonemang kunna förneka socialdemokratin mångåriga kontroll av fackföreningsrörelsen, där det f ö länge fanns organiserad opposition från kommunister, i motsats till i DFFG: ”den överväldigande majoriteten av de fackliga ledarna är socialdemokrater, men eftersom de är rekryterade inom fackföreningsrörelsen så är det de som utformar politiken på det fackliga området, dvs inte socialdemokratin”. Givetvis ett nonsensartat cirkelresonemang.

Dokumentbilaga 1: DFFG och VUF

Som redan påvisats agerade DFFG mycket fientligt och sekteristiskt mot Vänsterns Ungdomsförbund (VUF) och försökte på olika sätt isolera VUFare i Vietnam-rörelsen. Det främsta uttrycket för detta var skriften *VPK, VUF och Vietnamrörelsen*, men anti-VUF-kampanjer drevs även på andra sätt. I denna bilaga ges exempel på hur man i DFFGs interna medlemsorgan *FNL i Sverige* (ofta förkortat FNL/S) angrep VUF. Texterna är hämtade från VUFs ”Förbundskallelse”, som var en slags nyhetsbulletin för VUF-medlemmar och består av utdrag ur FNL/S med kommentarer från VUF.

I första FNL/S-artikeln ifrågasätts VUFs goda vilja när VUF tagit avstånd från och skarpt kritiserat SKfV och uttalat stöd för DFFG, vilket ju DFFG-ledningen borde ha hälsat med tillfredsställelse, men icke så Nicke, det måste vara något lurt med detta, en skum manöver från VUF-ledningens sida.

Texterna är intressanta även ur andra aspekter, bl a därför att de återspeglar hur kaosartat läget var i VUF vid denna tid. Det fanns ingen enhetlig linje, utan olika delar av VUF drog åt olika håll, vilket också FNL/S utnyttjar sig av. Exempelvis får VUF i sin helhet klä skott för såväl VUF-Trollhättans (trots att denna grupp suspenderats) som VUF-Göteborgs agerande. Här bör man veta (och det visste också DFFG-ledningen) att i motsats till alla andra större VUF-avdelningar, som vid denna tid var på väg att bryta med VPK, så var VUF-Göteborg lojalt mot VPK och lämnade/suspenderades innan brytningen fullbordades vid VUFs sista kongress sommaren 1970.

Ur VUF:s *Förbundskallelse* nr 1 (februari 1970):

Utdrag ur ”FNL i Sverige” nr 10-69 med kommentar**När gör VUF självkritik?**

I nr 3 av VUF:s tidning Stormklockan ägnas hela sista sidan åt en artikel om Svenska kommittén för Vietnam. Artikeln går till angrepp mot SKfV för att splittra Vietnamarbetet. Följande citat ur artikeln klargör dess innehåll: ”SKfV enda syfte alltifrån dess bildande har varit ett enda: att försöka tysta ned och krossa den ursprungliga och riktiga opinionen mot USA-imperialismen, den som representeras av De Förenade FNL-grupperna.”

Det är möjligt att de ansvariga VUF:arna på Stormklockan trott att vi rörda skulle falla på knä och tacka dem för att de slutligen insett vem som hela tiden stått för och fört ut den riktiga och framgångsrika linjen i Vietnamarbetet. De tar emellertid fel. Ett mer kvalificerad hyckleri än de sista raderna kan inte tänkas. Konstaterandet förs fram utan ett ords självkritik: Har Stormklockan glömt vem som stod bakom bildandet av SKfV? Samma personer som bildade Svenska Vietnamkommittén (1965) och Nationalinsamlingen (1966), dvs kretsar nära lierade med SKP/VPK och med John Takman i spetsen. Inte ett ords självkritik på det långa och ihärdiga stöd som ledningen i VUF gett denne Takman & Co. Vad gjorde t ex Anders Carlberg vid SKP-kongressen 1967, när Takman gick till vildsint angrepp på FNL-rörelsen? Har AC förklarat sitt dåvarande ställningstagande – som *inte* var att gå ut till försvar av DFFG:s linje?

Tror ledningen inom VUF att vi i DFFG skall glömma deras tystnad när den riktiga linje DFFG stått för attackerats? Och inte bara deras vid sådana tillfällen talande tystnad utan även hur de stämt in i skallet. Tror de att de 100-tals FNL:are som deltog vid kongressen i år inte kommer ihåg Per-Åke Lindbloms hysteriska utbrott mot DFFG:s såväl politiska som organisatoriska linje i Vietnamarbetet? Varför slöt inte de ledande VUF:arna på DFFG-kongressen upp på DFFG:s linje när den attackerats av den närvarande lilla likvidatorgruppen? Vad gjorde P-Å Lindblom, Peter Widén, Lars Björkblom vid deras attacker? Jo, slöt upp vid deras sida! Och nu då. Vilka direktiv ger VUF-ledningen sina grupper ute i landet när det gäller det internationella arbetet? Enligt VUF-bulletinen sept.-69 skall VUF:arna runtom i landet inrikta sig på att undersöka vilken linje KFml och Clarté för i de olika FNL-grupperna och besvara frågor som ”hur är FNL-gruppens ställning inom DFFG”, ”samarbetar FNL-gruppen med andra organisationer? I så fall vilka?” osv. I samma VUF-bulletinen finns också en rapport från VUF-ledningen i Göteborg vilken skriver: ”KFML:s dominans i FNL-grupperna och SDS består, vilket har lett till att dessa organisationer ej kunnat utvecklas i den utsträckning som annars varit möjligt”. Har VUF inte ens enhetlig åsikt om hur DFFG skall bedömas?

Innan Stormklockan och herr Carlberg och Lindblom förväntar sig bli tagna på allvar måste de nog sätta sig ned och självkritiskt granska sitt tidigare agerande. Sådana som dessa två, och framför allt Carlberg, kallas opportunister. Det betyder att de ger sin anslutning till den linje som och åsikt som för tillfället synes starkast utöva avgörande inflytande. I så motto är VUF-ledningen ärkeopportunistisk!

Kommentar

I artikeln förekommer *inte ett enda* konkret belägg för påståendet ”...det långa ihärdiga stöd som ledningen i VUF gett denne Takman & Co...”. Hur, när och var frågar man sig? Det är kanske svårt för DFFG-ledningen att konkretisera detta, varför artikeln från Stormklockan nr 1-68 bifogas. Denna artikel tar klart avstånd från Svenska Kommittén för Vietnam.

Sedan ställer ”FNL i Sverige” den retoriska frågan: ”Vad gjorde Anders Carlberg vid SKP-kongressen 1967, när Takman gick till vildsint angrepp på FNL-rörelsen?” Svar: Anders Carlberg var inte ombud på kongressen och kunde följaktligen inte yttra sig.

Överhuvudtaget konkretiseras inte vari ”angrepp på DFFG:s politiska och organisatoriska linje” består?

Det insinueras, att VUF:arna stödde FNL-Trollhättans linje, vilket inte var fallet. Det kan noteras i sammanhanget att VUF-Trollhättan som samarbetade med resterna av FNL-Trollhättan på sina egna villkor och inte på förbundets, har suspenderats ur förbundet.

De ledande KFMLarna försökte piska upp en hätsk stämning mot VUF på midsommarkongressen genom att påstå att VUF ”både centralt och lokalt motarbetade Vietnamveckotemat”. När det påpekades att det *endast* var VUF-Göteborg, vilket har företrätt en avvikande

linje inom förbundet, som motarbetade Vietnamveckotemat genom att vägra underskriva bl a Vietnamveckotemat -68, kunde inte KFML:arna med Sköld Peter Matthis i spetsen svara! För övrigt laborerades flitigt med invektiv som ”ny-likvidatorer”, ”Lundapesten” o dyl.

Man citerar nu VUF:s interna material för att VUF bedriver fraktionsarbete i DFFG, som om VUF vore den enda organisationen som gör detta.

Tvärtom har VUF insett betydelsen av fraktionsarbete inom DFFG alltför sent i motsats till KFml, som gjorde detta så tidigt som jan. -68 – allt enligt deras s k konfidentiella protokoll.

Invektivet ”ärkeopportunisterna” får stå för FNL i Sverige – klart är att den som använder en borgerlig kritikmetod, genom att ljuga, måste vara – borgare.

Notera att bakom detta hysteriska utbrott i FNL i Sverige *står dess redaktion.*

Utdrag ur Stormklockan nr 1-68 ”Vietnamtal med UD:s godkännande”

Den nyligen bildade Svenska kommittén för Vietnam vill försöka isolera den verkliga Vietnamrörelsen, skriver VUF:s vice ordförande Lennart Ingberg i denna artikel: ”Kommer man att lyckas med detta? Naturligtvis inte. Kommittén är bildad av ett litet toppskikt inom respektive organisation utan reellt stöd för sin politik bland medlemmarna. Man kommer att kunna kontrollera styrelsen inom kommittén, men aldrig demonstrationerna, om man ska göra någon.”

Svenska kommittén för Vietnam bildades den 24 januari i Stockholm. Den skulle enligt förhandsuttalanden bli en bred sammanslutning för stöd åt det vietnamesiska folket. Med talet om bredd försökte man rikta udden mot De Förenade FNL-grupperna. Alla tvivel om kommitténs politiska ståndpunkter och hemvist sopades undan vid dess första offentliga möte.

Svenska Kommittén för Vietnam ställde sig vid konstitueringen på en formellt riktig politisk plattform – Stockholmskonferensens slutappell – men kommitténs nyvalde ordförande Gunnar Myrdal drog i sitt anförande senare på kvällen upp riktlinjerna för kommittén. Talet visade klart socialdemokratins och regeringens avsikt med kommittén.

Myrdal försvarade uteslutande regeringens ställning i Vietnamfrågan, i stället för att angripa USA-imperialismen, som han inte alls ansåg vara särskilt farlig. Gunnar Myrdals programförklaring måste betraktas som ett socialdemokratiskt försök att blockera Vietnamrörelsen i Sverige. Regeringen är uppenbart mycket oroad över den kraft Vietnamrörelsen förmått utveckla och Myrdals tal måste ses som en moteld från regeringens sida. Formuleringarna tyder på att talet godkänts av utrikesdepartementet, innan det lästes upp i Medborgarhuset.

Arrangörerna lyckades också med prestation att hålla ett möte om Vietnam i över två timmar utan att en enda gång nämna FNL. Ingen analys av USA:s angrepp gjordes. Det är beklagligt att amerikanska desertörer används för att ge PR åt ett jippo av det här slaget. Kommittén är utan tvekan ett försök att blockera De Förenade FNL-grupperna. Varför bjuder man annars inte in FNL-grupperna att delta? Högerens och Folkpartiets ungdomsförbund anses däremot salongsfärdiga.

Det etablerade Sverige har slagit till.

Besvärande tryck mot regeringen

Parallellerna mellan socialdemokratins agerande i Greklands- och Spanienkommittéerna och den här nybildade kommittén för Vietnam är uppenbara. Man känner trycket mot regeringen besvärande. Det gäller att få kontrollen över en rörelse, som kan komma att vändas mot det svenska samhället självt. Socialdemokratins vill sudda ut de klara linjerna i de internationella frågorna för att därmed komma ifrån det egna ansvaret, som blir alltmer uppenbar för den unga generationen. Kommittén för Greklands Demokrati, som styrs av socialdemokraterna, är

ett gott exempel. Grekerna är missnöjda. Kommittén gör inget för att pressa regeringen att ta ställning mot USA:s roll i det grekiska dramat, utan man strävar snarare efter att hålla opinionen inom ”rimliga” gränser. Flera ledande socialdemokrater sa på mötet som föregick demonstrationen i höstas, att det vore bra om man kunde hålla ”Vietnamsvansen” borta från demonstrationen. Den kunde kompromettera det hela. Myrdals tal pekar på att man avser att göra likadant med Svenska Kommittén för Vietnam. Man vill försöka isolera den verkliga Vietnamrörelsen. Kommer man då att lyckas med detta? Naturligtvis inte: Kommittén är bildad av ett litet toppskikt inom respektive organisation utan reellt stöd för sin politik bland medlemmarna. Man kommer att kunna kontrollera styrelsen inom kommittén, men aldrig demonstrationerna, om man ska göra någon. Vem som helst kan ställa upp i en demonstration och erfarenheten säger att det blir FNL-sympatisörer från olika organisationer som kommer att dominera. De låter sig inte kontrolleras.

Det kanske mest avslöjande passusen i Myrdals tal lyder på följande sätt:

Tage, beklagar...

”En del förvirrade hjärnor har fått för sig att det gäller att demonstrera mot den svenska regeringen och ordningsmakten. Uppriktigt sagt har vi i Vietnamfrågan inte mycket att klaga på vår regering.”

Inte det? Annars kan man lugnt konstatera att regeringen fortfarande befinner sig på det beklagande stadiet, trots att USA för var dag under flera års tid intensifierat sin mördarpolitik.

I stycke efter stycke försvarar Myrdal regeringen och tar avstånd från den del av Vietnamrörelsen som kräver ett fördömande av USA:s politik och att USA skall lämna Vietnam. Ett utspel inför valet är det utan tvekan. Men de unga väljarna kommer troligen att reagera negativt.

Myrdal tycker att regeringen gör en stor insats genom att låta de amerikanska desertörerna stanna i landet. Han glömmer emellertid att han gör det av s.k. ”humanitära” skäl och inte av politiska. Det är en viktig skillnad.

Är man som Myrdal idealist, så måste man hamna fel. Han saknar helt förmåga att analysera det amerikanska samhället, trots att han levt där många år. Han försöker förlöjliga dem, som hävdar att grunden för kriget ligger i USA-kapitalismen som system. Den teorin är enligt Myrdal helt snedvriden. Orsaken skulle i stället vara Johnsonadministrationens oförmåga att inse vad som krävs, menar han. Följande citat är ett bra exempel: ”Nu drivs kriget fram av den vilseförda Johnsonklickens som har bundits till ödesmekaniken av sin egen propaganda och av sin egen retorik...” Myrdals idealistiska hållning är farlig. Den leder till illusionen att det är administrationen som är avgörande för om kriget pågår eller ej. Det bidrar också till att skapa en myt om att det säkert hade varit annorlunda om Kennedy fått fortsätta som president. Detta är fel. Den amerikanska statens karaktär beror naturligtvis inte alls på de olika regeringarna utan på det ekonomiska systemet i USA.

Svenska Kommittén för Vietnam får efter Myrdals deklARATION finna sig i att bli betraktad som ett stödorgan till den svenska regeringen. De som demonstrerar mot den svenska regeringen är inga ”förvirrade hjärnor” utan klarsynta människor, som ser de politiska sammanhangen. Vår regerings beroende av USA har blivit än mer uppenbart genom Gunnar Myrdals tal.

Lennart Ingberg Sthlm den 28/1 68

Ur *Extra Förbundskallelse* (odaterad, men troligen från början av februari 1970):

"FNL i Sverige" angriper VUF

FNL i Sverige (8/9 1969) har publicerat den VUF-fientliga artikel, som följer nedan:

Vuf-ledningen och DFFG.

Vid kongressen i Uppsala i somras attackerades DFFG:s politiska linje mycket hårt av VUF:s förbundsstyrelseledamöter från Uppsala – Lars Björkblom, Per-Åke Lindblom m.fl. Detta kan och bör var och en läsa i kongressprotokollet och diskussionsbilagan. VUF-ledningens agerande under kongressen gör att man frågar sig vad den har för avsikter vad beträffar DFFG. Är VUF-ledningen alls intresserad av att stödja DFFG:s arbete för Vietnams folk och mot USA-imperialismen? Ett par händelser under hösten i Uppsala har aktualiserat dessa frågor.

VUF i Uppsala skulle den 9 sept. ha ett offentligt möte med Le Phuong från PRG:s informationskontor i Sthlm. Med Ho Chi Minhs död ändrades planerna, och i stället samarrangerade en rad föreningar – däribland Uppsala FNL-kommitté ett opinionsmöte och en demonstration tisdagen den 9 sept. Men det intressanta är att om Ho Chi Minhs död inte inträffat vid denna tidpunkt, så skulle VUF ha haft ett eget offentligt Vietnammöte med Le Phuong utan att ens ha informerat FNL-kommittén, än mindre föreslagit samarrangemang! Det torde vara fullständigt självklart att en organisation som vill anordna ett Vietnammöte tar kontakt med den lokala FNL-gruppen för att diskutera genom frågan. Detta såvitt inte organisationen i fråga ser negativt eller rent av fientligt på DFFG och dess arbete.

Före demonstrationen 9 sept anordnades ett internt VUF-möte med våra vietnamesiska vänner. Vid detta möte upprepades angreppen på DFFG:s politiska linje från kongressen i somras. De drog sig inte heller för att inför våra vietnamesiska vänner komma med rena lögnar om DFFG; man påstod att DFFG gått tillbaka, att rörelsen stagnerat. Orsaken till den påhittade "tillbakagången" sades främst vara den "felaktig politik" som KFML och Clarté bedriver inom fronten. Metoden att sprida lögnar om att DFFG gått tillbaka, för att därigenom försöka bevisa att DFFG:s politiska linje skulle vara felaktig är välkänd från andra håll. Så gjorde de ledande likvidatorerna, så gör ledande representanter för "Lunda-oppositionen" (även kallad Lundapesten). Att sprida lögnar om DFFG inför representanter från PRR:s informationskontor, vad tjänar det för syften?

Slutligen är följande citat är hämtat från VUF:s internbulletin under rubriken Material från internationella utskottet:

"Vi bör arbeta i FNL-rörelsen, då den är det starkaste uttrycket för den anti-imperialistiska solidaritetsrörelsen i Sverige. Till FNL-rörelsen strömmar ständigt nya människor med ett nyväckt politiskt intresse. Det är viktigt för VUF att arbeta tillsammans med dem och påverka deras politiska utveckling i rätt riktning."

I VUF:s interna papper är tydligen inte DFFG en stagnerande rörelse, som den är i samtal med våra vietnamesiska vänner! Observera också motiveringen för att arbeta inom DFFG! Mot denna bakgrund ställer vi oss följande frågor: Varför ljuger VUF-ledningen om DFFG? Varför fortsätter VUF-ledningen sina attacker mot DFFG:s politiska linje? Stöder VUF-ledningen överhuvudtaget DFFG:s arbete?

*Marie Sundquist/Inga Åkerlund
Medlemmar i Uppsalas FNL-kommitté*

Svar till angreppet

har inte införts i ”FNL i Sverige” med motiveringen, att tidningen måste ”kontrollera en uppgift först”.⁶⁵ Svaret följer:

VUF-Uppsala planerade i höstas ett offentligt Vietnam-möte med Le Phuong från PRR:s informationsbyrå som huvudtalare. President Ho Chi Minhs bortgång medförde att dessa planer ändrades. Nu anklagas VUF-Uppsala för att de tänkt ordna ett eget Vietnammöte utan att fråga Uppsala FNL-kommitté om lov. DFFG menar att detta är liktydigt med att se negativt eller rent av fientligt på DFFG och dess arbete.

DFFG är en enhetsfront. VUF är en kommunistisk rörelse och kan och bör som sådan ta upp frågor som inte enhetsfronten kan, som exempelvis relationen mellan FNL:s nationella befrielsekamp och revolutionen i Sverige. DFFG är en anti-imperialistisk enhetsfront med sitt arbete inriktad på stöd åt Vietnams folk. I Dagens Nyheter i slutet av november kunde man följaktligen läsa hur en av DFFG:s representanter Karin Schuldheiss, förklarade att till revolution-reformism tar de svenska FNL-grupperna inte ställning.

Som kommunister kan vi inte se USA:s angreppskrig i Vietnam som en isolerad företeelse, vilket inte heller DFFG gör, men vi kan dra konsekvenserna av detta och handla därefter. Därför planerade VUF-Uppsala ett eget Vietnam-möte och Vänsterns Ungdomsförbund tänker även i fortsättningen göra så, när vi finner det befogat och lämpligt.

För övrigt blir konsekvensen av M. Sundquists och I. Åkerlunds kritik att exempelvis Svenska kommittén för Vietnam inte längre ser fientligt på DFFG, eftersom de tog initiativet till samarbete för den 15 november-aktionen. Då många VUF-medlemmar aktivt bidragit till DFFG:s bildande och deltar i DFFG:s arbete ber vi om ett klarläggande från DFFG i denna fråga. På det interna VUF-Uppsalamötet med kamraterna från PRR:s informationsbyrå med DRV:s ambassad diskuterades bl.a. Uppsala FNL-kommitté och VUF-medlemmarna i Uppsala nämnde att FNL-kommitténs medlemsantal våren 68 uppgick till 300 för att minska till 60 samma höst för att sedan öka till 180 till dags dato.

De vietnamesiska kamraterna sade uttryckligen ifrån att vårt samtal inte skulle publiceras eller anföras i offentliga sammanhang, därför anser vi det oförenligt med vår solidaritet med Vietnams folk att närmare gå in på hur denna fråga kom upp och vad som i övrigt behandlades. För DFFG:s medlemmar utanför Uppsala är det dock nödvändigt att påpeka att M.S. och I.Å. inte deltog i detta möte, vilket däremot DFFG-medlemmen Germinal Magre gjorde i egenskap av chaufför på PRR:s informationsbyrå. Att han sedan bryter mot de vietnamesiska kamraternas önskan om att behålla samtalet internt är beklagligt, vad som är värre är att DFFG tillåter utnyttjande av Germinals felaktiga handling för offentlig publicering av delar av det interna samtalet. Det är mycket allvarligt då det är liktydigt med att sätta sig över de vietnamesiska kamraternas uttryckliga önskan, vilket i grunden är lika med att inte konsekvent stödja FNL på deras egna villkor. DFFG har inte heller kontaktat de vietnamesiska kamraterna för att först diskutera frågan med dem, vilket man naturligtvis borde ha gjort om man ansåg att det hela var så allvarligt att det borde riktas offentlig kritik mot VUF, eller som DFFG uttrycker det VUF-ledningen.

Än en gång vill vi påpeka att mötet inte ägde rum mellan vår ledning, dvs förbundsstyrelsen, utan med medlemmarna i vår grundorganisation i Uppsala, till vilken även FS-ledamoten P-Å Lindblom hör.

⁶⁵ Svaret, som skickades till FNL/S i början av december 1969, publicerades först i FNL/S 3/70, ihop med en kommentar från Sundquist-Åkerlund, som åter ifrågasatte om VUF överhuvud stödde DFFG – *Red anm*

För att slutligen ta upp citatet ur vår Internbulletin med det indignerade utropet: ”Observera motiveringen för att arbeta inom DFFG.” Vi vill där klargöra att för varje kommunistisk rörelse har organisationer av typ enhetsfront åtminstone två syften. Dels det primära, nämligen enhetsfrontens syfte som sådant, i det här fallet maximalt stöd åt Vietnams folk och kamp mot USA-imperialismen. Men också att vara agitationsområde för kommunisterna, som i fronten försöker utveckla folks medvetenhet och propagera en marxist-leninistisk ståndpunkt. Denna syn på fronten är inte unik för VUF – den omfattas även av KFML.

”Frågan är nu: hur skall vi fördela våra resurser? Ska vi lägga tyngdpunkten på Vietnamarbetet eller på att utlösa de svenska lönearbetarnas klasskamp på andra avsnitt? Vår ligger det optimala läget?... Borde vi inte sett det som en viktig uppgift att konsolidera marxist-leninisternas positioner i de rörelser vi redan är starka, dvs först och främst inom Vietnam-rörelsen och att utveckla denna som ett mellanled för att bygga ut KFML?” Ur KFML:s internprotokoll.

Detta är inget uppröras över, endast mycket omedvetna personer eller reaktionärer kan överhuvudtaget komma på tanken att vända något sådant mot en kommunistisk rörelse.

För övrigt står möjligheten öppen för envar inom DFFG att agitera för sin egen linje.

Vänsterns Ungdomsförbunds Internationella Utskott 2.12-69

Bilaga 2: VpK

Det följande är ett utdrag ur Werner Schmidts bok *C-H Hermansson – En politisk biografi* (2005). Vi får här en ganska ingående inblick i hur SKP/VpK agerade och resonerade när det gällde solidariteten med Vietnam. Som framgår av redogörelsen så fanns det i SKP/VpK avsevärda motsättningar om Vietnamfrågan, om solidaritetsarbetets inriktning och organisationsformer, och inte minst om relationerna till DFFG, där C H Hermansson hade en betydligt mer försonlig och positiv inställning än t ex John Takman, som blev något av DFFG:s hatobjekt nr 1 (se DFFG-skriften [Vpk, vuf och vietnamrörelsen](#)) och som också gav skäl för detta genom sin fientliga DFFG-hållning.

Striden om Vietnamrörelsens karaktär

Om problem och konflikter

I *Minnen* betecknar Hermansson Vietnamrörelsen som den mest aktiva och omfattande folk-rörelse för internationell solidaritet som Sverige upplevt sedan Spanienrörelsen trettio år tidigare. ”Solidaritetsrörelsen för Vietnam ger samtidigt exempel på de problem av olika slag som kan uppstå när en rörelse av detta slag aktualiseras och snabbt växer.” Ett problem var ”att Vietnamrörelsen till skillnad från Spanienrörelsen hade svårigheter att få en ordentlig förankring i de ”gamla” folkrörelserna, särskilt fackföreningsrörelsen”.⁶⁶ Det som Hermansson definierar som ”problem” är i själva verket uttryck för en mystifierande historiebild som utgick från en orealistisk uppfattning om arbetarnas och arbetarrörelsens faktiska agerande i det förflutna och som sedan blev ett viktigt element i formeringen av partiets aktuella politik.

I det konkreta fallet kan det visas hur kommunistpartiet eller delar av det i försöket att formera Vietnamrörelsen ständigt var på jakt efter en fantom. Den historiska sanningen är att arbetargrupperna eller fackföreningarna i allmänhet inte hade spelat någon framträdande,

⁶⁶ Ibid., s. 255.

aktiv roll i Spanienrörelsen. De dåtida kommunistiska aktörerna var också smärtsamt medvetna om det, men en korrekt värdering av de egna historiska erfarenheterna filtrerades genom den officiellt förmedlade ideologiska historiebilden. Som jag tidigare visat talade John Takmans historiska erfarenhet om för honom att ”de flesta kroppsarbetarna i vanlig ordning varit passiva och i många fall negativa” till Spanienrörelsen. Ändå försökte han, som en av kommunistpartiets viktigaste aktörer, att orientera Vietnamrörelsen mot att huvudsakligen mobilisera och organisera kroppsarbetare och den fackliga rörelsen. Det kunde bara sluta så som det gjorde. Historien upprepade sig: I ett personligt brev utbrast en besviken Takman, efter att först ha uttryckt sitt beklagande över att ”fackföreningsfolket inte blev representerat i Vietnamkommittén”: ”För övrigt skäms jag över detta förbannat slöa proletariat”.⁶⁷

I den akademiska historieskrivningen reproduceras ofta oreflekterat de dåtida aktörernas uppfattning om motsättningarna mellan rörelsens båda huvudriktningar: FNL-grupperna och Vietnamkommittén. Kim Salomon urskiljer således samma typ av strategisk motsättning som redan använts av den ”segrande” sidan, FNL-grupperna, i den dåtida propagandan för att definiera ”vi” och ”dom” i striden om själarna: Den första strategiska huvudriktningen ”kan karakteriseras som en *pacifistisk strategi* [Vietnamkommittén och SKP] och den andra som en *politisk strategi* [FNL-grupperna]”. Dessa strategiska huvudriktningar fick enligt Salomon sitt uttryck i de båda parollerna *Fred i Vietnam* och *USA ut ur Vietnam*.⁶⁸ ”Den främsta kraften bakom linjen ”Fred i Vietnam”, låter det i ett annat sentida eko från gårdagens strider, var ”de sovjetiska revisionisterna och deras ideologiska meningsfränder, här i landet företrädda av Sveriges kommunistiska parti”. Och vidare: ”C H Hermanssons kommunistparti, som borde ha varit en given bundsförvant och ideologisk vägledare för den antiimperialistiska rörelsen, blev i stället en politisk kraft som [den progressiva Vietnam-]rörelsen från början tvingades ta strid mot.”⁶⁹

Som vi ska se dolde sig en djupare konflikt under dessa båda strategiers och parollers manifesta yta. Den skilde inte bara FNL-grupperna och Vietnamkommittén åt; den skar i själva verket rakt igenom kommunistpartiet. Det var en konflikt mellan olika — traditionella och nya — rörelseformer, mellan olika metoder för politisk verksamhet. Till syvende och sist var det också en konflikt om Hermanssons förnyelseprojekt.

Vietnamrörelsens rötter i kommunistiska miljöer

”Vårt parti”, framhöll Hermansson i ett tal i maj 1966, ”har självfallet från första stund tagit bestämd ställning för det vietnamesiska folkets kamp och mot det amerikanska anfallskriget”.⁷⁰ Redan 1947 hade *Ny Dag* publicerat en första artikelserie av John Takman om utvecklingen i Vietnam. 1958 följde en lång reportageserie från Takmans rundresa i landet. Året därpå kom hans första Vietnambok *Vår i syd kinesiska sjön* och 1965 *Vietnam — ockupanterna och folket*. SKP:s intresse för det vietnamesiska folkets kamp först mot kolonialmakten Frankrike och sedan mot USA sammanhänger med den kommunistiska rörelsens generella syn på det internationella systemet. De nya stater som under efterkrigstiden frigjorde sig från kolonialismen och de nationella befrielseströrelserna sågs — vid sidan av de socialistiska länderna och den revolutionära arbetarrörelsen i väst — som den tredje progressiva huvudkraften i världen.

Sedan slutet av 1950-talet ökade den svenska kommunistiska rörelsens antikonkoloniala och antiimperialistiska verksamhet. År 1958 demonstrerade ett 25-tal aktivister från Demokratisk ungdom vid franska ambassaden i Stockholm för ”Algeriets frihetsälskande folk”. Under

⁶⁷ Brev till Axel Jansson, 2/10 1965, i Takmans privatarkiv.

⁶⁸ Salomon 1996, s. 94.

⁶⁹ Christer Lundgren, ”Myter om FNL-grupperna”, *Clarté* 2/1997, s. 36.

⁷⁰ Tal vid SKP:s rikskonferens den 20 maj 1966.

Hermanssons andra period som chefredaktör var *Ny Dags* medarbetare Sture Källberg en av de första i svensk press som skildrade livet i de nya staterna i Afrika. Sedan januari 1961 var Hermansson själv ansvarig i partiets arbetsutskott för bland annat ”utvecklingen i franskspråkiga Afrika”. På hans inbjudan gästade en ledande fransk kommunist SKP:s 19:de kongress samma år för att berätta om sitt partis ”hårda och svåra kamp [för] att få slut på det brottsliga, orättfärdiga kriget mot Algeriets folk, som kämpar för sitt oberoende”. Efter massakern i Sharpeville 1961 — då sydafrikansk polis sköt ihjäl 69 svarta demonstranter, varav åtskilliga var kvinnor och barn — uppmärksammades även apartheidsystemet av partiet, ungdomsförbundet och Clarté.

När USA efter ”intermezzot” i Tonkinbukten den 4 augusti 1964 — ett påhittat nordvietnamesiskt angrepp på amerikanska örlogsfartyg — inledde bombningarna av Nordvietnam protesterade medlemmar av SKP, DU och Clarté vid USA:s ambassad på Gärdet i Stockholm. Dagen därpå publicerade *Ny Dag* Takmans artikel ”Överfallet på Nordvietnam”. Några dagar senare nämndes för första gången nödvändigheten av att bilda en Vietnamkommitté. Det var Takman som den 10 augusti skrev till Clartéförbundet att han sedan demonstrationen vid amerikanska ambassaden hade ”funderat på om vi inte snarast borde bilda en Vietnamkommitté, en motsvarighet till Spanien-kommittén”.

Det är i det sammanhanget viktigt att betona att kommunisten Takman vid denna tid för många ledande clartéister — bland dem Bo Gustafsson och Sköld Peter Matthis, som senare kom att spela en ledande roll i FNL-rörelsen och i *Kommunistiska Förbundet marxist-leninisterna* (KFml) — fortfarande framstod som en slags mentor, som en personifikation såväl av Clartés egen historia som av kommunismens internationalistiska ideal. Några av dessa clartéister bildade 1964 en studiegrupp för u-landsfrågor. De träffades varje lördag för att bedriva studier om kolonialism och imperialism. Under hösten 1964 fördömde Clarté i en resolution USA:s inblandning i Vietnamkonflikten. I ett inlägg vid partistyrelsemötet i slutet av oktober uppmanade Hermansson partiet att utvidga sina internationella kontakter. ”Särskilt viktiga” var enligt honom kontakter till ”de nya staternas befrielse rörelser, FNL [i Vietnam] t.ex.”. Den 4 december anordnade DU ett opinionsmöte i Stockholm under rubriken ”Stoppa brotten mot de mänskliga rättigheterna i Kongo och Syd-Vietnam”.⁷¹

I februari 1965 började Clartés studiegrupp att regelbundet demonstrera utanför den amerikanska ambassaden i Stockholm. Vid fredsrörelsens traditionella pingstmarsch deltog det året uppskattningsvis 1000 personer under parollen Fred i Vietnam. Det var emellertid först en mycket uppmärksam incident som satte fart på protesterna. I mitten av juni, när demonstrationerna hade flyttats från ambassaden på Gärdet till Hötorget i Stockholms centrum, greps de båda clartéisterna Sköld Peter Matthis och Åsa Hallström när de delade ut flygblad och bar plakat med parollen USA måste lämna Vietnam!. Trots att det rörde sig om en tillåten manifestation slog polisen med batonger sönder plakatet, släpade de båda demonstranterna till en polisbil och förde bort dem. De dömdes sedan till dryga böter. Ett upprop med uppmaning att lämna ett bidrag för att betala de bägges kostnader undertecknades av ett fyrtiotal personligheter — författare, skådespelare, professorer och så vidare. Det fick genom sin bredd och genom att så många kulturpersonligheter engagerade sig stor opinionsbildande betydelse.⁷²

Den svenska Vietnamrörelsen hade startat. Den hade sina huvudsakliga rötter i den kommunistiska rörelsen och i kommunistiska miljöer. Det var där den antikoloniala och antiimperialistiska tanken hade hållits levande även under kalla krigets konformistiska femtiotal.

⁷¹ Annons i *Ny Dag*, 3/12 1964.

⁷² Se Israel 1998, s. 241.

Med Spanienrörelsen som modell

”Det är verkligen nödvändigt att det görs mera i Vietnamfrågan”, uppmuntrade Hermansson i slutet av juli 1965 John Takman som hade föreslagit att bilda ”en bred Vietnamkommitté”. Den modell för en sådan kommitté som föresvävade Takman var Spanienrörelsen. Anslutna till denna rörelse, som hade bildats på kommunistpartiets initiativ, var olika politiska, fackliga och ideella organisationer. Enskilda personer kunde inte bli medlemmar. Rörelsens framgång garanterades emellertid, som Takman betonar, av ”att en av partiets dugligaste organisatörer och propagandister helt avdelades att arbeta i Spanienrörelsens ledning”. Takman sade sig vara ”övertygad om att vi nu skulle få samma breda och aktiva rörelse för Vietnam, om vi satsade lika helhjärtat som då. Jag hemställer om att någon av de mest kunniga och dugliga kamraterna avdelas att uteslutande arbeta i rörelsen för Vietnam.” Hermansson tyckte att Takmans uppslag var ”utmärkta” men, underströk han: ”samtidigt måste naturligtvis många andra också vara verksamma om det ska bli en bred manifestation. Jag tror det är mycket bra om initiativ tas på många olika håll för dessa frågor, så kan de olika initiativen sedan samordnas.”⁷³

I augusti konstituerades Vietnamkommittén på initiativ av bl.a. DU:s ordförande Kjell E Johansson och fredsaktivisterna Andrea Andreen, Inga Beskow, Per Anders Fogelström och Bertil Svahnström. Som politisk plattform antogs parollerna *Fred i Vietnam!* och *Förhandla nu!* Den praktiska verksamheten skulle bestå i att man samlade in namnunderskrifter till stöd för nämnda paroller och humanistiska insamlingsaktioner för Vietnams folk, främst inom det medicinska och medicintekniska området. Kommitténs pacifistiska och humanistiska inriktning valdes för den eftersträlvade politiska breddens skull, för att möjliggöra en medverkan av socialdemokratin och fackföreningsrörelsen.

Clartéförbundets styrelse beslöt efter långa och hårda diskussioner med 7 röster mot 6 att inte underteckna appellen för fred i Vietnam. Anledningen var att den riktade sig till bägge sidor att inleda förhandlingar istället för att klart ta ställning för det vietnamesiska folket och att kräva att USA villkorslöst måste lämna Vietnam.⁷⁴ Majoriteten bildade i stället *Arbetsgruppen för stöd till FNL* i Stockholm som i oktober 1965 tog initiativet till en landsomfattande insamling till FNL. Det blev också upptakten till bildandet av FNL-grupper i hela landet.

Den clartéistiska ledningen för FNL-grupperna — de flesta av dem var SKP-medlemmar som hade ideologiskt influerats av maoistiskt tänkande — attackerade inte bara Vietnamkommittén utan även det egna partiet. ”I Vietnamrörelsens början”, skriver Hermansson i *Minnen*, ”diskuterade vi i partiet vilka paroller vi borde arbeta under. Vi beslöt att överlägga med madame Thi Binh, den kända vietnamesiska politikern, senare utrikesminister i den Provisoriska revolutionära regeringen, som just då var på besök i Sverige. ”Fred i Vietnam, det är ju det vi vill ha, svarade hon. Vi gick ut med parollen ”Fred i Vietnam, men den utdömdes som ”pacifistisk. Den skilde heller inte mellan angripare och angripen och var därför felaktig, förklarades det.”⁷⁵

Hermanssons kritik av Vietnamkriget

Denna beskyllning för pacifism var orättvis, åtminstone beträffande Hermansson personligen. I ett uttalande för TT den 9 augusti 1965 uppmanade Hermansson visserligen partiets organisationer och medlemmar att aktivt medverka i Vietnamkommitténs aktioner, men han klargjorde samtidigt att partiet i sin propaganda inte intog någon pacifistisk ståndpunkt. I ett uttalande, som fick arbetsutskottets godkännande, framhöll han: ”Det smutsiga kriget mot

⁷³ Hermanssons brev till Takman, 27/7 1965, i Takmans privatarkiv.

⁷⁴ Se Takmans brev till Lars Herlitz, 6/12 1965, i Takmans privatarkiv.

⁷⁵ Hermansson 1993, s. 259.

Vietnams folk måste på det skarpaste fördömas. Det vietnamesiska folkets sak är rättvis och måste få alla progressiva och fredsälskande människors stöd. De amerikanska trupperna måste dras bort från Vietnam och det vietnamesiska folket ges möjlighet att i enlighet med Genève-avtalet lösa sina sociala och politiska problem.”⁷⁶

Han framförde denna ståndpunkt även i andra kammarens remissdebatt i början av november, där han karakteriserade Vietnamkriget med samma formulering som han tidigare hade använt i *Vänsterns väg*: ”Till sitt grundläggande innehåll är det amerikanska kriget mot Vietnam ett smutsigt kolonialkrig fört av en imperialistisk stormakt.” Sedan fortsatte han:

Detta krig måste fördömas och bekämpas [...]. Det har mer och mer antagit karaktären av ett utrotningskrig mot ett litet folk, samtidigt som börskurserna stiger och krigskonjunkturen blomstrar i angriparsstaten. Ty på annat sätt än som anfällskrig kan man inte karakterisera den amerikanska terrorbombningen mot Nordvietnam, en terrorbombning som utvidgats även till Sydvietnam där bombmattorna nu utplånar folk och byar.

Vad kan vi göra? Vi kan uttrycka vår mening och vi kan medverka i aktioner. Opinionsen bör gälla kravet att det vietnamesiska folket skall få leva i fred och nationellt oberoende. Men detta förutsätter att de amerikanska terrorbombningarna av Nordvietnam upphör och att alla främmande trupper, dvs. de amerikanska och allierade förbanden, lämnar Vietnam. Detta är förutsättningen för fredliga förhållanden, eftersom de amerikanska trupperna är angriparen.⁷⁷

Två år senare, i september 1967, konstaterade han på ett stort Vietnammöte i Stockholm att Sveriges officiella attityd till det vietnamesiska folkets kamp kunde

jämföras med dess ställning till den s.k. u-hjälpen. U-hjälp är ett vackert ord, omkring vilket alla kan samlas under tillbedjan av sina ideal. Men det verkliga innehållet i vårt lands relationer till de fattiga länderna i världen är som bekant fortfarande, att de hjälper oss att upprätthålla en hög nationalinkomst och en hög s.k. genomsnittlig standard. U-hjälp innebär fortfarande att u-länderna hjälper Sverige.

Vårt lands officiella politik gentemot krigshändelserna i Vietnam är att de bör upphöra. [...]

I praktiken är Sverige emellertid inte ens neutralt i förhållande till det amerikanska utrotningskriget. En rad uppgifter har kommit fram under den senaste tiden som visar att svenska företag och t.o.m. den svenska krigsmakten bedriver verksamhet som innebär ett direkt stöd för den amerikanska upprustningen och krigföringen.

Han nämnde några exempel på detta, men tillade ”att problemet är ännu mera omfattande än så. I likhet med en rad andra kapitalistiska länder drar Sverige fördel av krigskonjunkturen i Förenta staterna genom en ökad export dit.” Sveriges Vietnamhjälp, sammanfattar han, ”är alltså för tillfället av samma typ som dess u-hjälp. Sverige tjänar pengar på utrotningskriget i Vietnam. Svenska företag ger direkt stöd åt den amerikanska krigföringen.”⁷⁸

Kritiken mot Hermansson

Men trots dessa entydiga politiska ställningstaganden och trots att partiets arbetsutskott redan i februari 1966 hade anslagit 5 000 kronor till den nyss startade FNL-insamlingen tilltog oförsonligheten i attackerna från FNL-gruppernas clartéistiska ledning mot Hermansson. Orsaken var delvis självförvållad. Den främsta anledningen till angreppen var denna: På Takmans inrådan undertecknade Hermansson i mars 1966 tillsammans med de övriga partiledarna, Industriförbundets VD Axel Iveroth och representanter för ideella organisationer som Röda korset ett upprop för Nationalinsamlingen för Vietnam. Initiativet till uppropet hade tagits av ledande personer i Vietnamkommittén som Svahnström, Takman, Fogelström

⁷⁶ TT-uttalande 9/8 1965.

⁷⁷ Talet finns i Hermansson 1974, citatet på s. 74.

⁷⁸ Vietnammöte 26/9 1967, manus i Hermanssons privatarkiv.

och Hans Haste. Det sägs i uppropet att Nationalinsamlingen hade ”rent humanitärt syfte. Den avser att lämna hjälp åt alla behövande och utan hänsyn till politiska, religiösa och andra grupperingar?” I praktiken blev det så att de insamlade medlen fördelades ”opartiskt” mellan Nordvietnam, FNL och Sydvietnams röda kors. ”Jag undertecknade uppropet”, förklarar Hermansson i *Minnen*, ”därför att jag ansåg insamlingen vara ett sätt att bredda den politiska fronten för Vietnam och binda de borgerliga partierna i ett ställningstagande. Någon motsättning mellan denna insamling och den som FNL-grupperna bedrev ansåg jag inte föreligga.”⁷⁹

Bland FNL-grupperna fanns dock en annan uppfattning. Enligt Sköld Peter Matthis m.fl. skapades Nationalinsamlingen nämligen efter att FNL-grupperna redan ”i ett halvår hade propagerat för materiellt stöd åt FNL, och samlat in och skänkt 60 000 kr till FNL”. I detta läge, ”när regering och storfinans fann att solidaritetsrörelsen med Vietnams folk höll på att växa för stark lanserade de Nationalinsamlingen. [...] Den hade som bärande program att inte skilja mellan angripare och offer, anfalls- och försvarskrig utan föra fram en ”opolitisk, opartisk och humanitär” linje i ett läge när USA alltmer utökade kriget och begick allt värre krigsförbrytelser”.⁸⁰ Hermanssons och SKP:s stöd åt Nationalinsamlingen ansågs av vietnamaktivisterna som ett angrepp på deras eget solidaritetsarbete och som ett förräderi mot Vietnams folk. Nationalinsamlingen blev, som tidskriften *Zenit* framhävde, ”ett av de viktigaste argumenten i den ideologiska kampen mot SKP”.⁸¹

”Kritiken mot min underskrift”, medgav Hermansson senare, var så stark att den ”hotade att omintetgöra den enhetsfront som [SKP/]vpk ville främja i arbetet för Vietnams folk och mot USA:s anfallskrig”.⁸² Kritiken gällde framför allt att en del av de insamlade medlen gick till USA:s quislingregim i Saigon, till ”bödlarna”, som Artur Lundkvist uttryckte det.⁸³

Hermansson hade redan i början av maj vänt sig i ett brev till styrelsen för Nationalinsamlingen för att få klarhet om fördelningen av medlen:

Såsom undertecknare av uppropet för Nationalinsamlingen har jag i olika sammanhang ställts inför frågor om fördelningen av de insamlade medlen. Jag vill understryka önskvärdheten av att det snarast skapas klarhet på denna punkt och tar mig friheten att till styrelsen framföra vissa synpunkter och förslag.

Insamlingens ”grundtanke”, fortsatte han, ”är att hjälp till Vietnams folk skall ges på rent humanitära grunder”. Men eftersom det tydligen inte är möjligt att få garantier för att lämnat bistånd till de av Saigonregimen kontrollerade områdena verkligen blir till hjälp för nödlidande människor föreslog han att medlen tills vidare uteslutande användes för bistånd till befolkningen i Nordvietnam och i de av FNL kontrollerade områdena: ”Det är ju också denna del av det vietnamesiska folket som drabbas hårdast av krigföringen.”⁸⁴ I styrelsens svarsbrev avvisades förslaget med hänvisning till att de ”tretton personer som förutom Ni undertecknat insamlingens upprop har gjort detta under den förutsättningen att hjälpen skall lämnas förbehållslös”.⁸⁵

Konflikten inom partiet

Debatten om Nationalinsamlingen fortsatte — även inom partiet och dess ledning. I *Ny Dag* publicerades flera kritiska inlägg. Takman klagade i samband med denna kritik över ”den infama kampanj [mot Nationalinsamlingen] på alla plan som vårt partis tidningar lämnar plats

⁷⁹ . Hermansson 1993, s. 259f.

⁸⁰ Gunnar Bylin m.fl., ”Adjö, doktor Takman, i *Clarté* nr 4, 1967, s. 54; se även ”Brev till redaktionen”, *Clarté* nr 6, 1967.

⁸¹ Berntson m.fl. 1969, s. 9.

⁸² Hermansson 1993, s. 260.

⁸³ Estraddebatt på SKP:s rikskonferens 20-21 maj 1966, oredigerad bandutskrift, i Takmans privatarkiv.

⁸⁴ Brev till styrelsen för Nationalinsamling för Vietnam, 4/5 1966, i Hermanssons privatarkiv.

⁸⁵ Brev från Nationalinsamlingen för Vietnam, 13/5 1966, i Hermanssons privatarkiv.

för”. Han ansåg det vara ”absolut nödvändigt att vi gör en intern konferens om bl.a. journalistiken men också om politisk skolning och normal disciplin”.⁸⁶ När en kommission för internationella frågor som hade tillsatts för att förbereda SKP:s rikskonferens den 20-21 maj 1966 diskuterade Nationalinsamlingen uppenbarade sig en djup splittring. Medan Hilding Hagberg betraktade det ”som en ära för oss att vara med på Nationalinsamlingen” pekade flera talare på det motsägelsefulla i att partiet politiskt tog ställning för Nordvietnam och FNL men samtidigt stödde Nationalinsamlingen som förhöll sig neutralt till kriget. Men ett förslag till uttalande som tog klart ställning för FNL-grupperna och deras insamling voterades ned.⁸⁷ I sitt tal på rikskonferensen vände sig Hermansson mot ”öppen polemik och strid mellan olika grupper som alla vill hjälpa Vietnams folk” eftersom den bara försvagar hela solidaritetsrörelsen. De olika uppfattningarna i partiet tycks ha hindrat honom på denna konferens att klart ta ställning för FNL-grupperna. Men hans preferenser framkom ändå när han framhöll att kommunistpartiet stöder ”varje ärlig strävan att hjälpa *Vietnams kämpande folk*. Vi understödjer den humanitära hjälpverksamheten, men anser att bistånd i första hand bör ges direkt till Nordvietnam och till FNL.”⁸⁸ När han fortsättningsvis i sina många föredrag runtom i landet behandlade Vietnam uppmanade han alltid de närvarande att ”stödja insamlingar vilkas medel går direkt till FNL och Nordvietnam”.⁸⁹

Polemiken mellan FNL-gruppernas ledning och de grupper inom partiet som stödde Vietnamkommittén och Nationalinsamlingen tillspetsades på SKP:s 21:a kongress i maj 1967. I ett polemiskt inlägg angrep Takman den maoistiska gruppering inom partiet som under kongressen delade ut ett flygblad i vilket ”vårt stöd åt Nationalinsamlingen [betecknas] med så mysiga uttryck som ”den revisionistiska klickens förräderi mot det heroiska vietnamesiska folkets kamp”. Han betecknade denna gruppering som ”skadegörare” och ”lömska grupper”.⁹⁰ De angripna svarade lika fränt i *Clarté* under rubriken ”Adjö, doktor Takman”.⁹¹ Det var ett slags fadersmord. Den maoistiska grupperingen lämnade efter kongressen partiet och bildade KFml.

Till skillnad från Hagberg, Takman m.fl. gjorde Hermansson allt för att undvika polemik. För att dokumentera sitt avståndstagande från Takmans inlägg förklarade han på kongressen att partiet ingalunda ställde sig ”negativt till den verksamhet riktad mot Förenta staternas angreppskrig i Vietnam, som FNL-grupperna bedriver”. Därför ville han

till protokollet ha antecknat den stora uppskattning som Vänsterpartiet kommunisterna hyser för den modiga och självuppoftande kamp som de ungdomliga Arbetsgrupperna för FNL för mot den amerikanska imperialismen och dess brutala angreppskrig i Vietnam. Partikongressen har redan tidigare [...] uttalat sitt stöd för de insamlingar som bedrivs för direkt stöd till Demokratiska republiken Vietnam och FNL.⁹²

Efter kongressen fortsatte Hermansson att försöka begränsa skadorna av den polemik som Takman och andra åstadkommit i förhållande mellan partiet och FNL-grupperna. Till mötet med vpk:s verkställande utskott⁹³ i mitten av juni 1967 inbjöds Kurt Lundgren, en av de ledande i både *De Förenade FNL-grupperna* (DFFG) och det nybildade KFml, för att redogöra för gruppernas verksamhet. Lundgren framhöll bland annat att man i grupperna reagerat starkt mot Takmans inlägg på kongressen och mot att det publicerades i både *Ny Dag* och

⁸⁶ Brev till Urban Karlsson, 10/7 1966, i Takmans privatarkiv.

⁸⁷ Se Takmans diskussionsprotokoll från kommissionens möte 19/5 1966, i Takmans privatarkiv.

⁸⁸ Tal vid SKP:s rikskonferens 20 maj 1966, manus i Hermanssons privatarkiv [min kursivering].

⁸⁹ Se Frågor och svar om Vietnaminsamlingar, augusti 1968, i Hermanssons privatarkiv.

⁹⁰ Se *Ny Dag* 2-8/6 1967.

⁹¹ Bylin 1967.

⁹² Se *Samling vänster i svensk politik*, s. 99.

⁹³ På kongressen 1967 ändrades partiets namn till vpk och arbetsutskottet blev verkställande utskott (VU).

Norrskensflamman (Nfl) under rubriken ”Lögner om vårt parti och vietnamarbetet”. Verkställande utskottet klargjorde att Takmans inlägg inte var sanktionerat av partiets ledning och att vpk var intresserat av ett bättre samarbete med Arbetsgrupperna.⁹⁴

Trots att KFml i fortsättningen genomdrev en ideologisk styrning av FNL-grupperna och utnyttjade deras engagemang i partipolitiskt syfte fortsatte Hermansson att undvika gå i polemik. ”Jag blir så förbaskat trött”, skrev han till Takman, ”på dessa ändlösa och abstrakta diskussioner, där man till varje pris skall hitta motsättningar och förhindra att något praktiskt göres.” Denna kritik riktade sig inte bara mot KFml. Det finns ”i ditt sätt att uttrycka dej”, fortsatte han i brevet, ”en onödig aggression mot 'maoisterna', som ungdomarna i Arbetsgruppen tar åt sig. [...] Och det finns, som du själv betonat, så mycket bra ungdom i Arbetsgrupperna att vi måste ta varje möjlighet att knyta an till dem.”⁹⁵

I februari 1968 bekräftade vpk:s verkställande utskott i ett uttalande den uppskattning för FNL-grupperna som Hermansson redan givit uttryck för i sin protokollsanteckning på kongressen:

I en tid då olika krafter försöker misstänkliggöra FNL-gruppernas verksamhet vill vi också ånyo uttrycka vår solidaritet med deras föredömliga arbete för Vietnams folk. Vi uppmanar våra medlemmar att aktivt medverka i dessa grupper, i andra Vietnamkommittéer och i all verksamhet som följer parollerna: Stöd det vietnamesiska folket på deras egna villkor
USA ut ur Vietnam
Bekämpa USA-imperialismen.⁹⁶

Beträffande underskriften under Nationalinsamlingen betonade Hermansson i sina offentliga framträdanden att han visserligen aldrig kunde ”anse det felaktigt att verka för hjälp åt nödlidande människor”, men att han inte skulle ha undertecknat uppropet om han ”vetat att startandet av nationalinsamlingen skulle ge upphov till den hårda kritiken från Arbetsgrupperna för FNL och till den många år långa debatt, som tagit tid från solidaritetsarbetet för Vietnam”.⁹⁷ I ett — så att säga officiellt — uttalande på kongressen 1969 medgav Hermansson att hans undertecknande av uppropet var felaktigt.

Förhållandet mellan partiet och DFFG blev alltmer avspänt och samarbetsinriktat. På vpk:s kongress 1972 kunde DFFG:s ordförande Ulf Mårtensson i ett hälsningsanförande konstatera att SKP/vpk spelat och spelar en stor och viktig roll i det svenska solidaritetsarbetet för Indokinas folk. Han tackade partistyrelsen för det fina samarbete som uppnåtts.

... att fackföreningsrörelsen nästan helt saknas

Varken Vietnamkommittén, som delar av partiet satte stora förhoppningar på och investerade mycket energi i, eller Nationalinsamlingen blev någon framgång. Redan i februari 1967 tvingades Takman medge misslyckandet. Beträffande Kommittén skyllde han på det faktum att ”vi fick så sällsynt passivt folk i ledningen”: Och Nationalinsamlingen, som han förmodade redan hade ”avsömnat”, ”blev inte på långa vägar vad den kunde ha blivit”. Detta berodde enligt honom till stor del på att ”maoisterna i FNL-grupperna och Holmbergianerna med sina många flygblad och angrepp på Nationalinsamlingen skapat en otrolig förvirring”.⁹⁸ Takman gjorde det emellertid för lätt för sig när han skyllde misslyckandet väsentligen på yttre störande påverkan.

⁹⁴ Vpk VU 13/6 1967.

⁹⁵ Brev till Takman 29/12 1967, i Takmans privatarkiv.

⁹⁶ Vpk VU 20/2 1968.

⁹⁷ Se Frågor och svar om Vietnaminsamlingar, augusti 1968, i Hermanssons privatarkiv.

⁹⁸ Takmans brev till Andrea Andreen, 19/2 1967, i Takmans privatarkiv.

Den organiserade arbetarrörelsen som man främst försökte mobilisera spelade en mycket undanskymd roll i Vietnamrörelsen. Hermansson hade redan på partistyrrelsemötet hösten 1965 med beklagande konstaterat: ”Vad som fattas i den nuvarande rörelsen är att den org[aniserade] fackföreningsrörelsen nästan helt saknas.”⁹⁹ I samband med första *International War Crimes Tribunal* (Russelltribunalen) tog Takman ett nytt initiativ för att försöka engagera den fackliga arbetarrörelsen i Vietnamfrågan. Tribunalen, som ursprungligen skulle ha ägt rum i Paris men förbjudits av den franske presidenten de Gaulle, öppnades den 2 maj 1967 av Jean-Paul Sartre i Folkets hus stora sal i Stockholm. Tribunalen hade ett tjugotal medlemmar, bland dem Sara Lidman och Peter Weiss från Sverige. Den hade föregåtts och ackompanjerats av en omfattande förtalskampanj i svensk press. Jag ska här endast citera en röst för att antyda den låga nivå som den då rådande proamerikanismen kunde sjunka ned till: Moderata *Nya Wermlands-Tidningen* återupplivade antisemitiska stereotyper när den skrev att ”sexualdocenten Joachim Israel, en främmande fågel som steg för steg synes öka sitt inflytande över svensk kultur i nedbrytande syfte finns också med i sällskapet” som förberedde tribunalen.¹⁰⁰

Hermansson var själv med på ett hörn i det förberedande arbetet för Russelltribunalen. I början av januari 1967 föreslog han vid överläggningar med Takman och sekreteraren för *Bertrand Russells Peace Foundation* Ralph Schoenman att vända sig med ett upprop till svenska kulturpersonligheter och be dem att stödja tribunalen med en hundralapp. Svenska tribunalsekretariatet godkände förslaget. Joachim Israel formulerade ett upprop och ”ett par dar senare”, berättar Takman, ”satt docenter och fint folk hemma hos honom [Israel] och skrev adresser och vek cirkulär”. Uppropet skickades till ett tusental personer. Resultatet var enligt Takman ”helt fantastiskt”. Bland de första som skickade hundralappar var Astrid Lindgren, operasångerskan Busk Margit Jonsson, chefen för Moderna museet Pontus Hultén och skådespelaren och Dramatenchefen Erland Josephson.¹⁰¹

Efter denna framgångsrika aktion bland kulturarbetarna och med tanke på att det dittills ”varit studenter och andra intellektuella som dominerat Vietnamrörelsen” beslöt svenska tribunalkommittén i mars, på Takmans initiativ, att skicka ”en liknande appell till Sveriges alla sex tusen fackföreningar”. Till skillnad från den förra, som genomfördes av kulturarbetarna i egen regi, behövdes för den senare enligt Takman ”en fast apparat att sköta korrespondens, ekonomi etc”. Han föreslog akademikern Erik Eriksson i Unga filosofer som halvtidsanställd organisatör för denna ”fackföreningarnas appell”. Man lyckades också med att få två förbundsordföranden, Ivar Werner i Civilförvaltningens personalförbund och Yngve Persson i Träindustriarbetarförbundet att — tillsammans med ordföranden i svenska tribunalkommittén, akademikern Stellan Arvidson — skriva under appellen till fackföreningarna. Yngve Persson utträdde emellertid kvällen före tribunalens öppnande på befallning av socialdemokratiska partiet ur kommittén och distanserade sig från tribunalen.¹⁰² Det kan inte påstås att den fackliga appellen fick den avsedda verkan: att mobilisera den fackliga arbetarrörelsen. Motståndet inom den socialdemokratiska — både den politiska och fackliga — arbetarrörelsen var kompakt. Tribunalkommittén förvägrades till och med tillstånd att bära banderoller till stöd för tribunalen i första majtåget i Stockholm. Joachim Israel och Peter Weiss trotsade förbudet och bar en sådan banderoll med i tåget.¹⁰³

Trots de dittills föga uppmuntrande erfarenheterna fortsatte även efter Tribunalen försöken att få till stånd en *Facklig Vietnamaktion*. I desperat brist på äkta proletära fackanslutna

⁹⁹ Anteckningar Partistyrrelsemöte i Nyköping 17/10 65, i Hermanssons privatarkiv.

¹⁰⁰ Cit. i Israel 1998, s. 246.

¹⁰¹ Se Takmans brev till Tage Aurell 19/1 1967.

¹⁰² Se Weiss 1993, s. 129f.

¹⁰³ Se Israel 1998, s. 246.

förklarade läkaren Takman att ”man givetvis [bör] räkna dem som är med också i SACO (undertecknad, Benne Lantz m.fl.) och TCO. Även om tonvikten självfallet läggs på kroppsarbetare, kan ett sånt grepp innebära nåt nytt, det också.” Var inte Stellan Arvidson TCO-medlem, undrade han. Om så var fallet, skulle inte ”han kunna ingå i en styrelse för Fackliga Vietnamaktionen?” Men som ordförande för en sådan aktion ”borde man helst ha någon frejdig och fin LO-medlem”.¹⁰⁴

År 1968 gjordes åter ett försök att skapa en ”bred” vietnamrörelse med förankring i arbetargrupperna: Under Gunnar Myrdals ordförandeskap bildades Svenska Kommittén för Vietnam. Men inte heller denna gång lyckades man uppnå liknande engagemang eller nå ut till massorna på samma sätt som FNL-grupperna. För att nämna ett exempel: När Demokratiska republiken Vietnam (DRV) två år senare firade 25-årsjubiléum ägde två möten i Stockholm rum, Vietnamkommitténs dåligt besökta på ABF och FN L-gruppernas i Folkets Hus med över tusen deltagare. På DRV-ambassadens mottagning jämförde ambassadör Chan i samtal med John Takman ”lite syrligt” de båda mötena. ”Chan har nog svårt att förstå”, kommenterade Takman i ett brev till *Norrskensflamman* denna ”orättvisa” jämförelse, ”att arbetare i Stockholm mycket ofta är för tröttkörda att gå på möten och att det folk i övrigt som Svenska kommittén verkar för och bland är väldigt upptaget folk.” För att rätta till denna bild hos nordvietnameserna föreslog han de norrbottniska kamraterna: ”Vi måste försöka få de stora fackföreningarna, bl.a. Gruvfyran och Gruvtolvan, att lägga in ett kort Vietnamprogram i ett medlemsmöte och då bjuda in en kamrat från DRV:s ambassad (eller PRR:s informationsbyrå) plus någon svensk som varit i Vietnam att hålla korta tal.”¹⁰⁵ En liknande uppmaning riktade Takman även till socialdemokraten Pierre Schori. För att Svenska Kommittén ska kunna spela en större roll i vietnamrörelsen och samtidigt vinna större respekt hos vietnameserna ”måste vi få fart på folkrörelserna, särskilt fackföreningsrörelsen. [...] Som det nu är har de [nordvietnameserna och PRR] ett jävla spring av maoister hos sej och frekventa inbjudningar att tala för FNL-grupper men mycket sporadiska inbjudningar från de organisationer som verkligen betyder något på riksplanet och det lokala planet.”¹⁰⁶

”Jag förstår att yngre människor kan ha illusioner om sådant men jag har det inte längre”, replikerade Artur Lundkvist vid en estraddebatt i maj 1966 på Göran Therborns tal om nödvändigheten av arbetarrörelsens politiska handlande på den internationella solidaritetens — speciellt Vietnamkonfliktens — område. ”Jag erinrar”, konkretiserade han sin desillusionerade hållning, ”hur det var förra våren när vi började ta upp vietnamproblemet till diskussion och lyckades att få en opinion som fick vind i segel. Jag var med om att organisera en protestskrivelse och jag vände mig till LO och föreslog att vi skulle ha en stor demonstration och att fackförbunden skulle ställa upp och marschera. De sa, det är mycket intressant, vi ska behandla frågan. Sen hördes aldrig ett ord mer ifrån dem.” Orsaken till det bristande eller obefintliga engagemanget i denna fråga låg enligt Lundkvist i arbetarrörelsens försvar av ”vårt falska välstånd”. Med detta menade han att ”vårt överflödssamhälle är en falsk situation som gör att vi existerar i hög grad på andra folks bekostnad, och att vi gör det med dåligt samvete, att vi gör det med en konstant skuld känsla, antingen vi erkänner den skuld känslan eller inte.”

Jan Myrdal höll med Lundkvist om att ”den privilegierade arbetarklassen till vilken den svenska hör” över huvud taget inte kan ”befria sig på egen hand”. Han nämnde några exempel på hur arbetarklassen i den globala kapitalismens centrum ”djupt sett känner sig solidarisk” med den vita härskande eliten i periferin i stället för med dess proletariat och hur även

¹⁰⁴ Takmans brev till Christer Hogstedt 26/7 1967.

¹⁰⁵ Brev till Ivar Hermansson och Alf Lövenborg 9/9 1970 (understrykning i org.), i Takmans privatarkiv.

¹⁰⁶ Brev till Pierre Schori 9/1 1971 (understrykning i org.), i Takmans privatarkiv.

kommunistpartier utformar sin politik med hänsyn till den privilegierade arbetarklassens ”kortsiktiga” intressen. Även Therborn instämde genom att särskilja två olika förhållningssätt gentemot de ”impulser som har kommit från konflikten inom tredje världen mellan de förtryckta, koloniserade folken och imperialismen”. De har å ena sidan ”lett fram till en protestvåg i Västeuropa, som har fångat upp en hel generation unga människor som på detta sätt politiskt har aktiverats”; å andra sidan var det ”orimligt att tänka sig att den utvecklade, den s.k. privilegierade arbetarklassen enbart på moraliska kommandon ska sluta upp i en aktiv solidaritet” med dessa förtryckta folk.¹⁰⁷

Hermansson hade redan länge — alltsedan artikeln ”Den nya fosterlands kärleken” i *Clarté* 1939 och boken *Det monopolkapitalistiska Sverige* 1943 varit medveten om denna klasskampens komplikation. I ett bidrag till den pågående programdebatten inför kongressen 1967 citerar han följande passus ur det av honom medförfattade programförslaget: ”De fattiga folkens frihetskamp är en angelägenhet för alla folk. Dess framgång stödjer strävandena för fred och för sociala framsteg i alla länder.” Han förtydligar sedan detta i allmänna ordalag uttryckta sambandet så här: ”Det imperialistiska systemet och utplundringen försvårar grundläggande sociala förändringar också i de privilegierade länderna.” Och vidare:

Programförslaget döljer icke de svårigheter som därvid kan uppstå genom att de kapitalistiska ländernas arbetarrörelse ligger under för nationalistiska eller kortsiktiga ekonomiska intressesynpunkter. Idén om internationell solidaritet måste hävdas och försvaras i klart medvetande om dessa svårigheter.¹⁰⁸

Denna revolutionerande insikt — att de underordnade arbetargrupperna och arbetarrörelsen först måste förstås som en del av problemet innan de kan bli en viktig del av lösningen — kom några år senare emellertid återigen att skymmas och grumlas av de traditionella spekulativa uppfattningar om denna rörelsens beskaffenhet.

Hermanssons insikt delades ingalunda av hela partiet. Inflytelserika grupper var alltjämt på jakt efter en fantom. Motgångar och misslyckanden var därmed programmerade. De skylldes — vid sidan av de egna partiorganisationernas ”kriminella passivitet”¹⁰⁹ — huvudsakligen på de ”maoistiska” FNL-gruppernas ”galenskaper” som åstadkom ”en utbredd misstro bland fackföreningsfolket” mot hela Vietnamrörelse.¹¹⁰ Denna aggressivitet mot FNL-rörelsen vändes så småningom också mot Hermansson och dennes ”daltande” med dessa spontantiska småborgerliga grupper.

Hermansson sympatiserade utan tvekan med FNL-gruppernas insatser. Deras sociala sammansättning, organisation och verksamhet var uttryck för de förändringar i klasstrukturen som han redan analyserat i *Vänsterns väg*. Det var nödvändigt att i solidaritetsarbete nå och mobilisera ”de stora massorna av löntagare [i bred mening] på arbetsplatserna och i fackföreningarna, husmödrarna, medlemmarna i alla folkrörelser, de många hundratusen eleverna i våra skolor”.¹¹¹ Samtidigt motsvarade FNL-gruppernas organisations- och verksamhetsformer bättre Hermanssons egna föreställningar om hur politisk verksamhet borde fungera än Vietnamkommitténs traditionella centralistisk-byråkratiska organisation och relativt blygsamma verksamhet. Detta framgår tydligt av det tal han höll på partiets rikskonferens i maj 1966 där han påminde om att kommunistpartiet under många år lidit ”av en sträng centralism”. Även om det redan skett en positiv förändring så präglades läget ”inom våra folkrörelser och politiska partier [...] alltjämt av en hård centralisering och av alltför litet reellt

¹⁰⁷ Estraddebatt på SKP:s rikskonferens 20-21 maj 1966, oredigerad bandutskrift, i Takmans privatarkiv.

¹⁰⁸ Hermansson, ”Socialistiskt alternativ”; *Socialistisk debatt* nr 1 1967, s. 2.

¹⁰⁹ Se Takmans brev till Hermansson 28/12 1967.

¹¹⁰ Se Takmans brev till Stellan Arvidson 26/12 1967.

¹¹¹ Tal vid Vietnammöte 26/9 1967, manus i Hermanssons privatarkiv.

inflytande för medlemmarna. Byråkratiska apparater och metoder måste avvecklas. Arbetet inom de politiska partierna måste i högre grad än för närvarande bygga på medlemmarnas initiativ och självverksamhet.” Han upprepade sin ståndpunkt att de existerande politiska partierna — inklusive det kommunistiska byggde på föråldrade klassmässiga indelningsgrunder och ställningstaganden. Mot denna bakgrund utgjorde de politiska rörelser som uppstått utanför partierna inte bara ”en varning till partierna” utan också ”nödvändiga steg i förnyelsen av partistrukturen”. Detta gäller inte minst för hans socialistiska förnyelseprojekt. Dess framgång var, vad det egna partiet beträffar, helt avhängig av de enskilda medlemmarnas och lokalorganisationernas verksamhet; det som behövdes i det egna partiet var ”mer demokratisk självverksamhet”.¹¹² Det var just i detta hänseende som FNL-gruppernas organisations- och verksamhetsformer innebar en social innovation som i praktiken dagligen demonstrerade sina stora potentialer. Hermansson ville tillämpa denna framgångsrika form på det egna partiet. Samtidigt skulle partiet — bland annat som en förutsättning för demokratisk självverksamhet — öppnas i socialt hänseende, det vill säga förvandlas från ett utpräglat proletärt och byråkratisk-centralistiskt till ett öppet, radikal-demokratiskt löntagarparti. I striden inom och om Vietnamrörelsen — vars frontlinjer skar rakt igenom kommunistpartiet — förtydligades och förtätades på så vis det inre sambandet mellan social orientering, organisations- och verksamhetsform och politikens innehåll, som även präglade kampen om förverkligandet av Hermanssons förnyelseprojekt.

I ett samhällligt perspektiv kan denna strid även ses som en aspekt av den fordistiska formationens utveckling. Medan Vietnamkommitténs och Nationalinsamlingens politiska inriktning och organisationstyp var helt igenom kompatibel med fordismen kunde FNL-gruppernas gräsrotsdemokratiska och på självverksamhet underifrån byggande organisationer framstå som en utmaning för den på byråkratisk-centralistiska organisationsstrukturer vilande fordistiska kompromissen. Detta desto mer som de även politiskt utmanade den fordistiska utvecklingstypen, närmare bestämt de internationella förutsättningarna för den fordistiska massproduktionen. Med detta menas oförhindrad tillgång till och fritt utnyttjande av periferiernas råvarukällor, marknader och arbetskraftsarméer. Vietnamkriget var i det perspektivet en av den globala kapitalismens åtgärder för att undanröja hotet mot dessa förutsättningar. Vietnamrörelsen och den internationella solidaritetsrörelsen generellt kunde anses ingå som en slags femte kolonn i detta hot mot det som Artur Lundkvist betecknade som vårt ”falska välstånd”, den materiella grundvalen för fordismens hegemoniala historiska block, det *borgerlig-proletära industriblocket*. Det är i denna sammansatta utmaning man måste söka orsaken till den öppna och ibland illa dolda aversion som delar av arbetarpartierna SAP och SKP visade mot FNL-grupperna.

¹¹² Tal vid SKP:s rikskonferens den 20 maj 1966, manus i Hermanssons privatarkiv.